

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ԱՐԵՎՄՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ՊԱՇՏՈՆԱԹԵՐԹ

Չորեքշաբթի, 01 Օգոստոս 2018 - Թիւ 2

Հրատարակչութիւն՝

Արեւմտեան Հայաստանի
Ուսումնասիրութիւններու Կեդրոն

Հետադարձ կապ
mfa@warmeniagov.com

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջին էջ	1
Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութիւն	2
Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Կառավարութիւն	4
Միջազգային	6
Կրթութիւն եւ գիտութիւն	7
Պաշտօնական Լուրեր	8
Արեւմտեան Հայաստանի Մշակոյթ	9
Յօդուածներ	10
Արեւմտեան Հայաստանի Տարագիր Հայութեան ծայնը	12
Պետական փաստաթուղթեր	14
Կցուած փաստաթուղթեր եւ Շարունակութիւններ	16
Վերջին էջ	17

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ԱՐԵՄՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ՊԱՇՏՈՆԱԹԵՐԹ

Չորեքշաբթի, 01 Օգոստոս 2018 - Թիւ 2

Խմբագրական

ՈՎ ԻՐԱՒՈՒՆՔ ՈՒՆԻ ԽՕՍԵԼՈՒ ՅԱՆՈՒՆ ՍԷՎՐԻ ԴԱՇՆԱԿՐԻՆ Սեւրի Խաղաղութան 98-րդ տարեդարծի շնմին

Հայկական մամուլի մէկ մասը կ'անտեսէ Հայ ազգի իրաւունքներու պաշտպանութեան նկատմամբ կատարուած լուրջ աշխատանքները, իսկ միւս մասը կը շարունակէ տարածել խեղաթիւրիչ եւ ողջ Հայութեան ազգային, քաղաքական եւ իրաւական գիտակցութիւնը ապակողմնորոշող կեղծիքներ

Սեւր ազգի մօտիկ անցեալէն դասեր քաղելու նպատակով որոշեցինք այս թողարկումի խմբագրականին փոխարէն վերահրապարակել՝ Փարիզի մէջ 15 Յունուար 1921-ին լոյս տեսած ԱՊԱԳԱՅ շաբաթաթերթի Խմբագրականը ամբողջութեամբ

Կ. Պօլսոյ «Մապահ» թերթը 5 Դեկտ.-ին հրատարակեց բնագիրը այն դաշնագրին, որ Դեկտ. 2-ին Աղեքսանդրապոլի մէջ ստորագրուած էր մէկ կողմէ նախկին Վարչապետ Խատիսեանի եւ յայտնի դաշնակցական ղեկավար Կիլիսանտանեանի, միւս կողմէ Քեազիմ Կարաբէքիրի միջեւ: Այս դաշնագիրը ստորագրողներուն եւ ամբողջ ազգին համար ինչ ամօթալի փաստաթուղթ մը ըլլալը ցոյց տալու միտքով կը բերենք քանի մը յօդուածներու ամենէն կարեւոր մասերը:

Յօդուած 3.- Այս առթիւ կը հաստատուի թէ, ինչպէս ցոյց կուտան Թիւրք եւ Ռուս ամբողջ աշխարհի վիճակագրութիւնները եւ հաստատուած ընկերային կացութիւնը օսմանեան սահմաններուն մէջ (այսինքն 1914-էն առաջուայ սահմաններուն Օ.Խ.) ոչ մէկ տեղ Հայերը մեծամասնութիւն չեն կազմեր:

Յօդուած 6.- Երեւանի Հանրապետութիւնը յանձն կ'առնէ զինուորական ոչ մէկ կազմակերպութիւն թոյլ տալ բացի ներքին անդորրութիւնը պահպանելու համար բաւականաչափ եւ թերեւ զենքերով զինուած ոստիկան զինուորներէ, եւ երկրին սահմանագլուխը պաշտպանելու համար ուրը լեռնային կամ դաշտային թնդանօթներով եւ քսան միթրայիւթով զինուած հազար հինք հարիւրնոց զօրախումբէ մը: Հայաստանի մէջ պարտաւորիչ զինուորական ծառայութիւն պիտի չկիրարկուի:

Յօդուած 7.- Հաշտութենէ ետք Երեւանի մէջ բնակելիք թիւրք դիւանագիտական ներկայացուցիչը պիտի կրնայ քննութիւն կատարել այս պայմանին գործադրուած ըլլալը հաստատելու համար. աւոր փոխարէն, երբ Հայկական Հանրապետութիւնը ուզէ Թիւրքիոյ ազգային մեծ ժողովը Հայաստանին պիտի օգնէ զենքով ներքին եւ արտաքին վտանգներու դէմ:

Յօդուած 11.- Երեւանի կառավարութիւնը կ'ընդունի եւ կը հռչակէ թէ չեղեալ կը նկատէ Մելիքի դաշնագիրը, որ վերջնական կերպով մերժուած է Թիւրք ազգային մեծ ժողովի կառավարութեան կողմէ: Երկու կառավարութիւններուն միջեւ ամեն տեսակ թիւրիմացութիւնները բառնալու համար Երեւանի կառավարութիւնը յանձն կ'առնէ եւ կանչելու Երոպայի եւ Ամերիկայի իր պատուիրակութիւնը, որ գրգռութեան գործիք մըն է կարգ մը

կայսերապաշտ կառավարութիւններու եւ քաղաքական շրջանակներու ձեռքին մէջ: Յօդուած 14.- Թիւրքիոյ ազգային մեծ ժողովը Թիւրքիոյ հողային ամբողջութիւնը եւ անկախութիւնը վտանգելու բնոյթ ունեցող բոլոր յաճակումներուն դէմ կրնայ առժամապէս զինուորական արգելիչ միջոցներ ձեռք առնել Հայաստանի մէջ: Ինչպէս կը տեսնուի, Երեւանի դաշնակցական դահլիճը, որ ինքզինք Մայիս 28-ի առիթով հռչակած է Միացեալ Հայաստանի կառավարութիւնը՝ այս դաշնագիրով ոչ միայն կը հրաժարի Սեւրի դաշնագիրէն, այլ կ'ուրանայ ամբողջ Թրքահայ դատը (յօդուած 5):

Այս դաշնագրի թշնամիի բռնութեան տակ ստորագրուած ըլլալը մեղմացուցիչ պարագայ մը չի կրնար ըլլալ այն կառավարութեան համար, որ պատասխանատու է մեր զինուորական պարտութիւններուն: Եթէ յաղթական թշնամին տուն կուտար իր նուաստացուցիչ պայմանները, Երեւանի դահլիճը կամ ուրիշ բառով Հ. Յ. Դաշնակցութեան Արեւելեան պիւրն՝ ամեն ազատութիւն ունէր զայն չստորագրելու

համար, օր մը առաջ քաշուելով եւ իր տեղը տալով պօլշէիկ կառավարութեան, որ կրնար մերժել, ինչպէս ալ ըրաւ: 1918-ին միեւնոյն Թիւրքի սուրբ դրուած էր Հայ ժողովուրդի կոկորդին վրայ, երբ Հայ ժողովրդական կուսակցութեան մասնակցութեամբ Պաթումի մէջ կնքուեցաւ ծանօթ դաշնագիրը շատ աւելի պատուաբեր քան 1920-ի Աղեքսանդրապոլի դաշնագիրը: Պաթումի դաշնագիրով Թիւրքերը փոխադարձ պարտաւորութիւններ կը ստանձնէին, ինչպէս՝ յարգել Հայաստանի հողի չեզոքութիւնը, եւ Հայերէն զինուոր չառնել, մինչդէռ Աղեքսանդրապոլի դաշնագրին 14րդ յօդուածը Հայաստանի սահմանները կը բանար Թիւրք բանակներուն առջեւ: Պաթումի դաշնագիրով Հայաստան պիտի ունենար երկու զօրաբաժին (52,000 զինուոր), մինչդէռ Աղեքսանդրապոլի դաշնագիրը այս թիւր կը գեղչէ 1,500-ի: Հոս կ'արժէ յիշել այն բողոքը, զոր բարձրացուցած էր 1918-ին դաշնակցական մամուլը, ըսելով թէ երկու զօրաբաժինը քիչ է Հայաստանի համար: Ինչ որ սակայն ամենէն աւելի կարեւոր է՝ Պաթումի դաշնագիրով Երեւանի կառավարութիւնը ոչ մէկ խօսք կ'ընէր Թրքահայոց եւ Թրքահայաստանի մասին, ինքզինք նկատելով միմիայն Ռուսահայկական կառավարութիւն:

Եւ 1918-ին Թիւրքիա շատ աւելի հզօր էր քան այսօր:

Անոնք որ յամառեցան չարագրել Մայիս 28-ի ակտը, եւ իբրեւ Միացեալ Հայաստանի կառավարութիւն ստորագրեցին Աղեքսանդրապոլի դաշնագիրը, այսօր այլ-էս չեն կրնար խօսիլ յանուն Հայաստանի, կամ յանուն Թրքահայ ժողովուրդի, որու զոհաբերութիւններով շահուած դատը չ'յաղճահարեցան ուրանալու հանդիսաւոր կերպով:

(Նշմար՝ ՀԱՅՐԵՆԻՔ-ի խմբագրութեան կողմէ: Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան պետական համակարգը լուրջ մտահոգութեամբ կը հետեւի այն բոլոր քայլերուն որոնք այսօր էս կը փորձեն վտանգել Արեւմտեան Հայաստանի ու անոր Հայութեան հողային եւ քաղաքական իրաւունքները):

Մեզի համար արեղծուած մըն է
(Շարունակութիւնը վեջին էջին է)

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութիւն

**Արեւմտեան Հայաստան Ազգային Խորհուրդի պատուիրակութեան մասնակցութիւնը
ՄԱԿ-ի՝ Մարդու Իրաւունքներու Խորհուրդի 38-րդ նստաշրջանին (18 Յունիս -06 Յուլիս 2018)
եւ Բնիկ Ժողովուրդներու Խորհուրդի 11-րդ նստաշրջանին (9-13 Յուլիս 2018)
**Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահ՝
Արմենակ Արախամեանի ելոյթները****

Կէտ 4 _ Ուսումնասիրութիւն եւ կարծիք՝ Ազատ, նախնական տեղեկացուածութեան եւ համաձայնութեան վերաբերեալ

Շնորհակալութիւն Տիկին Նախագահ, Տիկին Նախագահ, քանի որ սա առաջին անգամն է որ խօսք կ'առնեմ, թոյլ տուէք ինծի՝ ձեզ շնորհաւորելու ձեր նշանակման առիթով:

Արեւմտեան Հայաստանի մեր պատուիրակութիւնը կը փափաքի, ինչպէս աւանդաբար, շնորհակալութիւն յայտնել ՄԵԴՊԱ-ի իշխանութիւններուն, որ ընդունեցին մեր մասնակցութեան հաւատարմագրումը: Մենք տեղեկ եւք ԵՀՄԻԳ նիստերու կարեւորութեան Բնիկ Ժողովուրդներու իրաւունքներու պաշտպանութեան վերաբերեալ:

2004 թ.-ի Դեկտեմբեր 17-ին, միջազգային իրաւունքի նախօրոք ընդունուած գործուն որոշումներուն, պայմանագիրներուն եւ իրաւարար վճիռին հիման վրայ՝ Արեւմտեան Հայաստանի հայ ժողովուրդը եւ անոր Ազգային Խորհուրդը լիարժէք ինքնիշխանութիւն յայտարարեցին Արեւմտեան Հայաստանի տարածքին նկատմամբ:

Հայերը, բնիկները՝ որոնք ցեղասպանութենէն փրկուած են, ցանկացան ինքնորոշման իրենց իրաւունքները պաշտպանել, իրենց միջազգայնօրէն ճանչցուած իրաւունքները կիրառելու եւ առաջին հերթին իրենց իրաւունքները որոշելու այն պայմանները, որոնց հիմքով կը կատարուի իրենց նախնիներու հողերու բնական պաշարներու շահագործումը, եւ թէ ինչպէս կը կիրառուի իրենց ինքնիշխանութիւնը:

Այդ իրաւունքները սակայն, Դաշնակիցներու Գերագոյն Խորհուրդի 1920 թ.-ի Յունիս 25-ին յանձնած յուշագիրի մէկ մասը կը կազմեն, դէ յուրէ ճանչնալով հայկական Պետութիւնը Արեւմտեան Հայաստանի տարածքին, նախքան Սեւրի մէջ ստորագրուած Խաղաղութեան Դաշնագիրի ստորագրումը: Այս բոլոր իրաւական փաստաթուղթերը ներկայիս կը գտնուին Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւն պահպանութեան տակ:

Այնուամենայնիւ, այն պարագային որ ժողովուրդները ազատ են որոշելու իրենց ապագան՝ հայ ժողովուրդը եւ այլ բնիկ ժողովուրդները տրամաբանականօրէն պէտք է մասնակից դառնան իրենց նախնիներու հողերուն վերաբերեալ որոշում կայացնելուն: Հռչակագիրը կը ճանչնայ բնիկ ժողովուրդներու

ազատ, նախնական եւ տեղեկացուած համաձայնութեան (FPIC) իրաւունքը: Յօդուած 32(2)-ն յատկապէս կարեւոր է այս իմաստով: Այդ իսկ պատճառով Թիւրքիան պարտաւորութիւն ունի ոչ միայն բարոյական՝ այլեւ իրաւական, եւ ան լաւ կը գիտակցի այն, որ պէտք է համագործակցի Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդին հետ համատեղ կամ նոյնիսկ աստիճանաբար, կիրառման մէջ դնելու համար Արեւմտեան Հայաստանի հայ ժողովուրդի իրաւունքները:

Շահագործումը մարդկային, բնական եւ գենետիկ պաշարներու, էներգետիկ տարանցումներու, իւրացումը ազգային, մտաւոր եւ մշակութային արժէքներու, մէկ խօսքով՝ ամէն ինչ, որ կը համապատասխանէ բնիկ ժողովուրդի եւ անոր քաղաքակրթութեան գոյութեան երբէք չէ եղած ազատ համաձայնութեան առարկայ նախօրոք, եւ տեղեկացուած այդ ազգին: Հետեւաբար ժամանակն է, եւ ինչու չէ ՄԱԿ-ի շրջանակներուն մէջ ներկայացնելու եւ պաշտպանելու այս ամբողջ թղթապանակը՝ եւ մենք կը մնանք ձեր տրամադրութեան տակ:

Շնորհակալութիւն, Տիկին Նախագահ

Արմենակ ԱՔԲԱՆԻՍԵԱՆ

Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդի Նախագահ

* * *

Կէտ 3 — Գործունէութիւն՝ երկիրներէ ներս

Շնորհակալութիւն Տիկին Նախագահ, Թրքական բռնագրաւման ներքոյ՝ երկրի հայերը կ'ապրին թաքնուած եւ չեն շտապէր օգտուելու խիղճի եւ խօսքի ազատութենէն: Անոնք զգոյշ են՝ եւ ոչ ի գուր:

Բազմաթիւ են այն հայերը՝ որոնք թաքնուած են թրքական անուններու տակ, եւ դարձած են մահմետական: Բայց անոնք մնացած են Արեւմտեան Հայաստանի մէջ, ուր ապրէր են իրենց նախնիները:

Վերջին տարիներուն ամէն ինչ սկսեցաւ փոխուիլ. թրքական հասարակութեան մէջ հնչեցին պաշտօնական պատմական կաղապարները չխանգարող ձայներ՝ որովհետեւ բոլոր անոնք, ովքեր գոռացին «Մենք բոլորս հայ ենք՝ պարտադիր չէ որ բոլորը հայեր ըլլան»:

Այդ իրադարձութիւնները շրջադարձային եղան: Թիւրքերու վերաբերմունքը հայերու հանդէպ փոխուած է՝ ինչպէս հայերու վերաբերմունքը թիւրքերու նկատմամբ: Այս ամէնը օգնեց երկխօսութեան համար կամուրջներ կառուցելու, եթէ ոչ՝ պաշտօնական՝ ապա առնուազն հանրային:

Թիւրքիոյ եւ Արեւմտեան Հայաստանի բնակիչ մարդիկ՝ զիրար աւելի յարգելու մօտեցումներ գտած են, սակայն թրքական իշխանութիւնները կը շարունակեն իրենց խտրականութիւնն ու արհիւն թափելը: Երեկ հայերու սպանութիւնը, այսօր քիւրդերունը, անոնք կը ցանկան ցոյց տալ, որ իրենք կարողութիւնն ունին երկիր մը միաւորելու ուժով եւ վախով: Այս պայմաններուն մէջ է, որ բնիկ բնակչութիւնը կ'ապրի թաքցնուած՝ նոր կոտորածներու տառապանքէն վախճալուն համար, ինչպիսին տեսանք տարուայ սկիզբին՝ Կիլիկիոյ Աֆրինի շրջանին մէջ:

Եւ դադրեցնելու համար ամբողջ արիւնահեղութիւնը՝ անհրաժեշտ է որ ՄԱԿ-ի ամենաբարձր ատենաները ճանչնան բնիկ հայ

ժողովուրդի դէմ կատարուած ցեղասպանութիւնը, եւ զայն ճանչնալով՝ վերանային իրենց անբարեխղճութիւնը անոնց անժամանցելի իրաւունքները կիրառելու հարցով: Այս պահի դրութեամբ միակ ճանապարհը Թիւրքիոյ եւ Արեւմտեան Հայաստանի միջեւ երկխօսութեան վերականգնումն է, ահա այս է երկրի վիճակը:

Շնորհակալութիւն Տիկին Նախագահ

Արմենակ ԱՐԲՄԱՍՏԵԱՆ

Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդի Նախագահ

* * *

Կէտ 7 — Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան Հռչակագիրը՝ բնիկ ժողովուրդներու իրաւունքներուն մասին.- լաւ տվորոյթներ եւ փորձով ձեռք բերուած դասեր: Երկխօսութիւն բնիկ ժողովուրդներու իրաւունքներուն մասին յատուկ Ձեկուցողի հետ՝ UNPFII-ի նախագահի, բնիկ ժողովուրդներու ժողովրդական կամաւորական հիմնադրամի ՄԱԿ-ի հոգաբարձուներու խորհուրդի եւ Կանանց նկատմամբ խտրականութեան վերացման կոմիտէի եւ Մարդու իրաւունքներու կոմիտէի անդամներուն հետ:

Շնորհակալութիւն Տիկին Նախագահ,

Արեւմտեան Հայաստանը կը ցանկաւ կեդրոնանալ Հռչակագիրի 4-րդ յօդուածին, Բնիկ ժողովուրդներն իրենց ինքնորոշման իրաւունքի իրականացման գործով իրաւունքն ունին ինքնավար ըլլալու եւ իրենց ներքին եւ տեղական գործերը վարելու ինքնուրոյնաբար, եւ միջոցներ ունենալու իրենց ինքնավար գործունէութիւնը ֆինանսաւորելու համար:

Այս յօդուածի հիման վրայ, Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդի հռչակագիրով եւ Ռուսաստանի Դաշնութեան հրամանագիրով ճանչնալով Արեւմտեան Հայաստանի հայերու ինքնորոշման իրաւունքը մինչեւ իրենց անկախութիւն ձեռք բերելը, որն ընդունուած է Ռուսաստանի կողմէ Ֆինլանդայի անկախութեան ճանաչման նոյն օրը, ուստի մենք այս տարի կը նշենք 100-ամեակը սոյն իրողութեան:

2014 թուականին Արեւմտեան Հայաստանը որոշում կայացուց Արեւմտեան Հայաստանի օրէնսդիր խորհրդարանական 64 պատգամաւորի ընտրութիւնները կազմակերպելու:

Այսպիսով հնարաւոր դարձաւ ժողովրդավարական ձեւով ստեղծելու օրէնսդիր մարմին: Այս ընտրութիւններու հիման վրայ պատգամաւորները հինգ տարի ժամկետով ընտրեցին Արեւմտեան Հայաստանի Նախագահը, ապա գործադիր մարմինը, որով ամբողջացաւ Արեւմտեան Հայաստանի կառավարման համակարգը:

Սա կը նշանակէ, որ այս տարեվերջին պատգամաւորներն իրենց լիազօրութիւնները պիտի վար դնեն եւ հայ բնիկ ժողովուրդը պիտի քուէարկէ նոր թեկնածուներու օգտին՝ հինգ տարի ժամկետով, սահմանադրութեան 2-րդ յօդուածով ամրագրուած հիմքի վրայ, ինչը բնիկ ժողովուրդներու իրաւունքն է, առանց որեւէ վերապահութեան:

Յօդուած 2. Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութիւնը կը ճանչնայ մարդու եւ բնիկ ժողովուրդներու հիմնական իրաւունքներն ու ազատութիւնները՝ որպէս անօտարելի եւ բարձրագոյն արժէքներու, ազատութեան, արդարութեան եւ խաղաղութեան հիմք:

Այսպիսով, մենք կը ցանկանք Վեհաժողովի ուշադրութիւնը հրաւիրել հռչակագրի կիրառման այս լաւ օրինակին, ինչը թոյլ կուտայ ժամանակին ամրապնդելու ժողովուրդի մը պայքարն իր գոյատեւման համար, եւ պահպանելու հազարամեակներու իր քաղաքակրթութիւնը:

Շնորհակալութիւն Տիկին Նախագահ

Արմենակ ԱՐԲՄԱՍՏԵԱՆ

Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդի Նախագահ

Արմենակ Արախամեան. «Մենք պէտք չէ թոյլ տանք, որ ուրիշներն օգտագործեն մեր իրաւունքները մեր դէմ»

ԱՐԵՎՍՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ — Արեւմտեան Հայաստանի Հեռուստատեսութիւնը կը տեղեկացնէ, որ Մարտի 19-էն 23 Ժնեւի մէջ տեղի ունենցած է ՄԱԿ-ի Մտաւոր սեփականութեան, ծագումնաբանական (գենետիկ) պահուստներու, աւանդական գիտելիներու եւ բանահիւսութեան միջկառավարական յանձնաժողովի 35-րդ նիստը:

Նիստի աշխատանքներուն աշխուժօրէն կը մասնակցի Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մէջ գրանցուած Արեւմտեան Հայաստանի Հայերու Համագումարի եւ Ազգային Խորհուրդի պատուիրակութիւնը՝ Խորհուրդի նախագահ Արմենակ Արախամեանի գլխավորութեամբ:

Ազգային Խորհուրդի նախագահ Արմենակ Արախամեանը շարք մը ելոյթներ ունեցած է, որպէս բնիկ ժողովուրդ ներկայացնելով Արեւմտեան Հայաստանի հայերու դիրքորոշումները: Ներկայացուած են առաջարկութիւններ շարք մը յօդուածներու առնչութեամբ:

Ժնեւէն Արմենակ Արախամեանը տեղեկացուց, որ նիստին մասնակցի պետութիւններու ներկայացուցիչները պնդած են, թէ բնիկ ժողովուրդները միայն տուեալ պետութեան թոյլտրութեամբ կրնան իրացնել իրենց իրաւունքները: Հակադարձ ելոյթով հանդէս գալով՝ Ա. Արախամեանը յայտարարած է. «Արեւմտեան Հայաստանի Հայերը՝ որոնք այդ տարածքներու բնիկ ժողովուրդն են, ունեցած են իրենց պետականութիւնը: Արեւմտեան Հայաստանի հայերս՝ որպէս բնիկ ժողովուրդ, գոյութիւն ունինք, հետեւապէս միայն մենք ենք իրաւասու օգտուելու բնիկ ժողովուրդներուն վերապահուած իրաւունքներէն: Մենք պէտք չէ թոյլ տանք, որ իւրացուին դարերով ստեղծած մեր մշակոյթը, պատմութիւնը, մեր արժէքները»:

Արեւմտեան Հայաստանի Հայերու Ազգային Խորհուրդի նախագահը հանդէս եկած է յայտարարութեամբ՝ առաջարկելով ընդունիլ յատուկ պայմանադրութիւն (կոնվենցիա), որով յետայսու պաշտպանուած ըլլան բնիկ ժողովուրդներու մշակոյթը, ծագումնաբանական (գենետիկ) պահուստները, բանահիւսութիւնը: «Հռչակագիրի ընդունումը խիստ կարեւոր է, քանզի վերջինիս կատարումը պարտադիր է ՄԱԿ-ի անդամ պետութիւններուն համար:

Անոնք պարտաւոր են յարգելու այդ հռչակագիրները, հակառակ պարագային բնիկ ժողովուրդներն իրաւունք ունին դիմելու միջազգային դատարան՝ սեփական իրաւունքները պաշտպանելու համար»:

" Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութիւնը պէտք է անյապաղ սկսի՝ աստիճանաբար ՄԱԿ-ի անդամ պետութիւն դառնալու գործընթացը

Հարցազրոյց Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Վարչապետ՝ Գառնիկ Սարգիսեանին հետ Ամբողջական

տեսանիւթը ամբողջութեամբ գտնել այստեղ - <http://westernarmeniatv.com/28067.html>

Հարցում 1.- Պարոն Վարչապետ, Թիւրքիոյ վերջին ընտրութիւնները ի՞նչ անդրադարձ կրնան ունենալ Արեւմտեան Հայաստանի եւ ընդհանրապէս տարածաշրջանի հիմնախնդիրներուն ուղղութեամբ:

Վարչապետ. Նախ պիտի ցանկանայի շնորհաւորել Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան պետական հեռու-տացոյցի բոլոր այն ժիր ու ժրջան աշխատակիցները՝ որոնք կարճ ժամանակի ընթացքին կրցան մեր պետական հեռու-տացոյցը դարձնել տարագիր հայութեան քաղաքական դաշտի ամենալուրջ եւ քաղաքական կարեւորութիւն ունեցող ազգային տեղեկատուական միջոցի մը:

Զափագանցութիւն ըրած չեմ ըլլար՝ երբ ըսեմ որ դուք այսօր Արեւմտեան Հայաստանի իրաւունքներուն մասին արտայայտող հայկական միակ հարթակն էք: Եթէ կը սխալիմ՝ թող ողջ տարագիր հայութեան մամուլը ինծի պատասխանէ: Անոնք զբաղուած են Հայաստանի Հանրապետութեան լուրերով, ցեղասպանութեան անխմաստ ճանաչման նիւթերով, եւ թիւրքիոյ քաղաքականութեամբ: Ոչինչ ունին ըսելու Արեւմտեան Հայաստանի, իր տարագիր հայութեան, նաեւ գրաւեալ տրածքներէն ներս ապրող միլիոնաւոր հայութեան իրաւունքներուն մասին:

Գալով ձեր հարցումի պատասխանին, թէ Թիւրքիոյ վերջին ընտրութիւնները ի՞նչ անդրադարձներ պիտի ունենան՝ անոնք մենք պիտի տեսնենք եկող ամիսներուն, եւ ո՛չ թէ տարիներուն, բայց մէկ բան ակնյայտ էր արդէն, որ ներկայ Թիւրքիոյ մէջ այսօր գոյութիւն չունին քաղաքական այնպիսի ուժեր, որոնք կրնան հանդիսանալ մեծամասնութիւն՝ յենուելով երկրի ներքին ընկերային եւ տնտեսական ու գոյական կառուցողական ծրագիրներուն վրայ:

Այսօր Թիւրքիան ունի մէկ և միակ հիմնախնդիր, իր գոյատեւումն ու ենթադրեալ հողային ամբողջականութիւնը: Այս էր մրցակից քաղաքական ուժերու արտա-յայտած ընտրական հանգերգներուն եւ ծրագիրներուն խորքն ու թագնուած իսկական մտայնութիւնը: Ոմանք ժողովրդավարութեան եւ քաղաքական բարեփոխութիւններուն մէջ կը փնտռէին իրենց երկրի անվտանգութեան եւ ամբողջականութեան փրկութիւնը, իսկ միւս կողմը կը յենուէր անցեալի օսմանական, կրօնական և ծաւալապաշտական բարբերու վերականգման քաղաքարախօսութեան վրայ, որոնց զօրաւիզ կանգնեցան ազգայնամոլ եւ այլատեաց մոլեռանդները: Փաստը ցոյց տուաւ, որ վերջիններու յետամնաց միջնադարեան բարբարոս եւ ծաւալապաշտ ու արինաբերու գաղափարախօսութիւնն է տիրողը այսօր Թիւրքիոյ մէջ կայուն մեծա-մասնութեամբ:

Նման որակի մեծամասնութիւնով մէջտեղ եկած իշխանութիւն մը որքանո՞վ ընդունելի պիտի ըլլայ քաղաքակիրթ միջազգային ընտանիքին համար: Ի շահ արեւ-մուտքի ծրագիրներուն՝ որոշ կարճ ժամա-նակի մը համար եւս ան կրնայ ծառայել որպէս գործիք, բայց ոչ աւելին:

Արեւմտեան Հայաստանի եւ տարածշրջանի վրայ ունենալիք անդրադարձներուն առումով՝ այժմ մէկ բան ըսեմ, Թիւրքիոյ իշխանութեան գլխուն այսօր ծայրայեղա-կան, ծաւալապաշտ եւ ինքնակալ ղեկա-վար մը աւելի ձեռնտու է մեզի համար:

Հարցում 2.- Իսկ արդեօք նման իշխանութեան մը պարագային՝ տարածաշրջանը կրնա՞յ խաղաղութիւն ձեռք բերել:

Վարչապետ. Տարածաշրջանի բնիկ ժողովուրդները իրենք է որ պիտի խաղաղութիւնը հաստատեն ու պարտադրեն իրենց վճռակամութեամբ ու աննկուն կամքով, եւ ոչ թէ Թիւրքիոյ կառավարութիւնը: Թիւրքիան տարածաշրջանին մէջ խաղաղութիւն բերող գործոն մը չէր, եւ երբեք չի կրնար ըլլալ: Ան կրնայ միայն խոչընդոտել խաղաղութիւնը՝ ինչպէս անց-եալին նոյնպէս ալ այսօր:

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն անդին՝ տարածաշրջանին համար խաղաղութիւն չէր նախատեսուած միջազգային ուժերուն կողմէ: Տարածաշրջանը պէտք է մնար արեւիկատ անկայունութեան մէջ, մինչև պահը յարմար ըլլար «Իսլամական պետութեան» մը ստեղծման ու տարածման, որու իրականացման գործին՝ Թիւրք-իան առանցքային դեր պէտք է խաղար, այն ինչ որ իսկապէս տեղի ունեցաւ վերջին ութ տարիներուն ընթացքին: Թիւրք-իան՝ մինչեւ Ռուսաստանի Դաշնութեան ռազմական միջամտումը, բաւական յաջողութիւններ արձանագրեց այս ուղղութեամբ, բայց այսօր արդէն ամէն ինչ փոխուած է, «Իսլամական պետութեան» ծրագիրը անվերադարձ ձախողած է, այդ պատճառով ալ Թիւրքիան ինքզինք պարտաւորուած կը զգայ միջամտելու իր սեփական զինուած ուժերով տեղւոյն վրայ ինչոր բան ձեռք բերելու նպատակով, կարծելով որ այդ ձեռքբերումները իր սեփական անվտանգութիւնն ու հողային ամբողջականութիւնը պիտի ապահովեն խաղաղութեան բանակցութիւններուն ընթացքին:

Հարցում 3.- Այս բոլորի լոյսին տակ, ի՞նչպէս կը տեսնէք Արեւմտեան Հայաստանի իրաւունքներու վերականգման հնարաւորութիւնները:

Վարչապետ. Ինչպէս ըսի, տարածաշրջանի բնիկ ժողովուրդները այսօր աւելի քան երբեք վճռակամութիւն կը ցուցաբերեն հաստատելու եւ տէր կանգնելու իրենց ինքնիշխանութեան: Միջազգային քաղաքական դաշտը դիմակազերծուած է, եւ իւրաքանչիւրը կը հետապնդէ իր նպատակները առանց այլեւայլի:

Անցուդարձ-երը հասած են այնպիսի խրթին փակուղիի մը, որմէ դուրս գալու համար անհրաժեշտ են նոր մօտեցումներով մշակուած լուծումներու ծրագիրներ, որոնց շնորհիւ գերիգոր պետութիւնները կը կարողանան ելք մը գտնել դէպի համաշխարհային քաղաքական նոր համակարգ մը, կանխելով ռազմական լայնածաւալ առճակատումը:

Տարածաշրջանի խաղաղութիւնն ու կայունութիւնը պիտի ըլլայ այդ համաշխարհային նոր համակարգի հիմքերէն մէկը՝ բայց ան չի կրնար իրականանալ հին և անցեալի օրէնքներով, որոնք կը գործէին տարածաշրջանի անկայունութիւնը պահ-պանելու համար, եւ ո՛չ թէ հակառակը: Անցեալի օրէնքներուն մէջ հիմնական էր անտեսումը Հայկական գործօնին՝ որպէս տարածաշրջանի բնիկ տէրերու կարեւորագոյններէն մէկը, այսօր այդ օրէնքը այլեւս չի կրնար գոյատեւել: Տարածաշրջանի խաղաղ եւ կայուն

ապագայի ապահովման հիմնական նախապայմանն է Հայկական գործօնի աշխոյժ եւ կառու-ցողական ներկայութիւնն ու մասնակցութիւնը, եւ այդ կը սկսի Արեւմտեան Հայաստանի վերականգնումով՝ որպէս տարածաշրջանի իր հարեւան երկիրներուն հետ ներդաշնակ ազատ և անկախ պետութիւն: Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութիւնը վայելելով միջազգային օրէնքի համապատասխան բոլոր իրաւունքներն ու ճանաչումները՝ այսօր պատրաստ է միջազգային ընտանիքի դրական եւ կառուցողական անդամ դարձաւ, որն իր վերականգնման առաջին օրէն ալ կրնայ իր դրական դերը կատարել տարածաշրջանի խաղաղութեան եւ անվտանգութեան առումներով:

Հարցում 4.- Արդեօք միջազգային ընտանիքը այսօր պատրաստ է նման գիտակցութիւն եւ պատրաստակամութիւն ցուցաբերելու Հայկական գործօնի եւ Արեւմտեան Հայաստանի վերականգնման անհրաժեշտութեան նկատմամբ:

Վարչապետ. Պէտք չէ այնքան միամիտ ըլլալ կարծելով որ միջազգային ընտանիքը այսօր ունի այլ պատրաստ լուծումներ: Միջազգային ընտանիքը այսօր ինքն է որ մաղկութիւնը հասցուցած է անդունդի եզրին, եւ կը կարծէք որ ան ունի ինչ որ այլընտրանքներ: Մենք օգնութեան ձեռք մեկնած ենք իրենց՝ դրական ելքեր գտնելու հարցով, եւ մեր ժողովուրդը՝ մանաւանդ գրաւեալ Արեւմտեան Հայաստանի տարածքներէն ներս ապրողները, պատրաստ են բացայայտուելու և իրենց միլիոնաւոր ներկայութիւնն հաստատելու, իրենց հայրենական հողին տէր կանգնելու սրբազան պատասխանատւութիւնները վերցնելու: Այս տեղեկութիւնները նորութիւններ են նոյնիսկ միջազգային ընտանիքին համար: Մենք մեր հերթին որպէս Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութիւն, պատրաստ ենք գործնական բանակցութիւններու փուլին անցնելու համապատասխան կողմերուն հետ, այն ինչի համար ալ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութիւնը պէտք է անյապաղ սկսի՝ աստիճանաբար ՄԱԿ-ի անդամ պետութիւն դառնալու գործընթացը:

Սեւրի խաղաղութեան դաշնագիրը կը պատկանի 19 Յունուար 1920-ին միջազգային ճանաչում ստացած Հայաստան Պետութեան, այսինքն՝ Հայկական արդի պատմութեան օրինական առաջին Հանրապետութեան, որմէ՛ Սովետական կարգերուն միանալով՝ դուրս եկաւ Ռուսահայաստանը 2 Դեկտեմբեր 1920-ին

Սեւրի խաղաղութեան դաշնագիրի ստորագրութեան 98-րդ տարեդարձին առթիւ յանկարծ մամուլի դաշտ կը խուժեն այնպիսի ձայներ՝ որոնք 100 տարի շարունակ ոչ միայն որեւէ քաղաքական գործնական նպաստ բերած են Սեւրը իրագործելու նպատակով՝ այլեւ նոյնիսկ բազմաթիւ առիթներով ուրացած են Սեւրը, եւ ամէն տեսակ, նոյնիսկ հայասպան առաքյներով դէմ եղած են թէ՛ Սեւրի մասին լուրջ քաղաքական մօտեցումներուն, եւ թէ՛ Սեւրի ուղութեամբ որեւէ լուրջ աշխատանքներ իրականացնողներուն:

Անոնք Սեւրի խաղաղութեան դաշնագիրի ստորագրութենէն չորս ամիս իսկ չանցած, եւ ԱՄՆ-ի նախագահ Ուիլսոնի իրաւարար վճիռի կայացումէն տասը օր հետոյ ստորագրեցին Աղեքսանդրապոլի դաշնագիրը՝ որտեղ արդէն որպէս Ռուսահայաստանի ներ-կայացուցիչներ, փաստացի կը հրաժարէին Սեւրէն:

Անգամ մը եւս, եւ կարծեք ինչ որ սարսափ ունէին Սեւրի նկատմամբ՝ եւ ամէն գնով կը ցանկանային ողջ Հայութեան եւ յատկապէս Արեւմտեան Հայաստանի Հայութեան գրկել Սեւրի ընծայած որեւէ հնարաւոր իրաւունքներ, եւ շտայլաբար՝ Սեւրի մէջ ընդգրկուած բոլոր իրաւունքները, մանաւանդ յօդուած 89-ն անվաւեր կ'ընդունէին համաձայն այսպէս կոչուած 1927-ի «Քիւրդո-Հայկական համագործակցութեան դաշնագիր»-ին (ACCORD CURDO-ARMENIEN, 1927)՝ զոր ստորագրած են «Հայկական» կողմէ դաշնակցական կուսակցութեան արտահերթ եւ լիազօր ներկայացուցիչ Վահան Փափագեան մէկ կողմէ (յայտնի չէ թէ դաշնակցութիւնը 1927-ին ինչ իրաւունքով եւ որ Հայութեան անունով կը կնքէր նման դաշնագրեր) իսկ Քրտական ազգային խորհուրդը (HOYBOUN)-ը միւս կողմէ: (Տեսնել պայմանագրութեան նկարը, էջ 2, յօդուած 2.Յ, սոյն հրատարակման վերջին էջին) Ըստ երեւոյթին, նաեւ ըստ Հայաստանի Հանրապետութեան յառաջիկայ խորհրդարանական ընտրութիւններու հաշուարկներուն՝ այսօր եղանակը փոխուած է: Նոյն կուսակցութիւնը այսօր Սեւրի խաղաղութեան դաշնագիրի իրաւունքները կ'ընծայէ Հայաստանի Հանրապետութեան նոր իշխանութիւններուն:

Պատմական փաստ է, որ այս կուսակցութիւնը իր ներքին եւ արտաքին բոլոր պայմանագրութիւնները կնքած է ինչ որ Հայկական տարածքներու կամ իրաւունքներու շտայլ օտարացման գնով: Վերջին 28 տարիներուն ընթացքին, մարախի նման՝ ցատկոտելով Հայաստանի Հանրապետութեան մէկ իշխանութեան գիրկէն միւսին գիրկը՝ երեւի այլեւս այսօր ոչինչ ունի քաղաքական «բազարի» սեղանին դնելու, բացի Սեւրի դաշնագիրէն: Ինչպէս Արաբական արածը կ'ըսէ. «Քացախի որդը քացախի մէջէն կը ծնուի», նոյնպէս ողջ Հայութեան՝ դժբախտութիւններուն եւ իրաւունքներուն կորստեան հիմնական մեղադրեալները իր իսկ մէջէն ծնած են:

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Շաբաթ

4 - 10 Օգոստոս 2018

գիտաժողովներու շարք

Յայտագիր

Շաբաթ, 4 Օգոստոս 2018

4 Օգոստոս 1920՝ Կիլիկիոյ անկախութեան հռչակագրի 98-րդ տարեդարձը 1919-ին՝ Կիլիկիոյ ազատագրման պայմանները եւ ներկայ Կիլիկիան

Երկուշաբթի, 6 Օգոստոս 2018

Գրաւեալ Արեւմտեան Հայաստանի ներկայ կարգավիճակը՝ ըստ միջազգային օրէնքներուն

Չորեքշաբթի, 8 Օգոստոս 2018

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութիւնը որպէս ՄԱԿ-ի անդամ՝ Հնարաւորութիւններն ու խոչընդոտները

Ուրբաթ, 10 Օգոստոս 2018

10 Օգոստոս 1920-ին՝ Սեւրի խաղաղութեան դաշնագիրի 98-րդ տարեդարձը Սեւրի դաշնագիրն ու գրաւեալ Արեւմտեան Հայաստանի տարածքներու Հայութեան Ինքնութիւնն ու Իրաւունքները

եւ

Սեւրի դաշնագիրը, գրաւեալ Արեւմտեան Հայաստանը եւ Արցախը

Տեղի կ'ունենան Արեւմտեան Հայաստանի կեդրոնին մէջ Երեւան, Ազաթանգեղոս փ. Թիւ 2 - Երրորդ յարկ, Երեկոյեան ժամը 19:30-ին

Բաց հրաւեր

Միջազգային

Բնիկ ժողովուրդներու փորձագիտական մեքանիզմը Յուլիս 2018

Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային խորհուրդի պատվիրակութեան անդամ՝ Տիկին Լիդիա Մարկոսեանի Միջամտութիւններու ամփոփ նկարագրութիւնը

Կէտ 9 -

Միջմշակութային գործունէութիւնը, որուն կը հետեւին թեմատիկ ուսումնասիրութիւններն ու խորհրդատուութիւնները:
Կլոր սեղան՝ մշակութային ժառանգութեան, բնիկներու լեզուներուն եւ ամանդական հմտութիւններուն շուրջ:

«Մենք կ'ողջունենք 9-րդ յօդուածը՝ մշակութային ժառանգութեան, բնիկներու լեզուներուն եւ ամանդական հմտութիւններուն շուրջ: Քանի մը առիթներով՝ Արեւմտեան Հայաստանի հայերու վեհաժողովը խնդրեց հաւատարմագրուելու որպէս մասնակից ՀԿ, ԻԻՆԵՍԿՕ-ի ժառանգութեան բաժանմունքին, եւ մեր խնդրանքը յետաձգուեցաւ եւ չեղեալ յայտարարուեցաւ: Մենք չենք հասկնար այն պատճառները՝ թէ յատկապէս մեր ժառանգութիւնը, որմէ մեր սրբազան մէկ ժառանգութիւնը գրանցուած է Երրորդ Պետութեան մը խնդրանքով եւ անոր հաշուին: Կրնա՞յ արդեօք Պետութիւն մը, այս պարագային բռնագրաւող Թրքական Պետութիւնը, որ խնդրէ գրանցել ժառանգութիւն մը, որ կը գտնուի միջազգային իրաւունքով ճանչցուած մէկ այլ Պետութեան մէջ, որ է Արեւմտեան Հայաստանի տարածքը: Ձեզի կը ներկայացնեմ 1001 եկեղեցիներ ունեցած սրբազան միջնադարեան Անի մայրաքաղաքի գրանցման առաջարկը, ժառանգութեան ցուցակին մէջ, Թիւրքիոյ խնդրանքով, Համաշխարհային ժառանգութեան Կոմիտէի 40-րդ նստաշրջանին: Որեւէ սրբութիւն միշտ ալ ծնունդն է էթնիկ ծագմամբ ամանդոյթի մը, գոր պետք է յարգենք: Շնորհակալութիւն»:

Կէտ 6 - Երկխօսութիւն մարդու իրաւունքներու ազգային եւ տարածաշրջանային հաստատութիւններուն եւ բնիկ ժողովուրդներու մարդու իրաւունքներու հաստատութիւններուն հետ

«Մենք ձեզի ուղարկեցինք մեր բոլոր փաստաթուղթերը՝ կապուած այն բոլոր ճանաչումներուն հետ, որոնք մենք ունինք որպէս Պետութիւն: Սա առաջին դէպքն է, երբ բնիկ ժողովուրդ մը ունի Պետական ճանաչում եւ 100 տարիէ ի վեր անոր տարածքը կը գտնուի բռնագրաւման տակ, եւ իմ հարցս այն է թէ ինչ պէտք է ընել, երբ բնիկ ժողովուրդ մը 100 տարի բռնագրաւման տակ է եւ անոր գենետիկ ամբողջ բնապաշարը կ'իւրացուի: Շնորհակալութիւն ձեզի»:

Հարց՝ ԻԻՆԵՍԿՕ-յին

Հինգշաբթի, 12 Յուլիսի Թեման - 2019-ն բնիկներու լեզուներու միջազգային տարին

« ԻԻՆԵՍԿՕ-ն իր դասակարգման մէջ արեւմտահայերէնը ճանչցաւ որպէս ծանր վտանգի սպառնալիքին տակ գտնուող լեզու: Թիւրքերու ցեղասպանական ծրագիրները բնիկ հայ բնակչութեան դէմ եւ անոնց հանդէպ պարտադրուած թրքացման քաղաքականութիւնը՝ պատճառ դարձան բազմաթիւ հայ բարբառներու անհետացման, եւ այսօր արեւմտահայերէնի համար ալ անհետացման լուրջ սպառնալիք առաջացուցած են: Բացի արեւմտահայերէնէն՝ կ'ուզեմ նշել, որ լազական լեզուն, ասորերէնը, Պոնտական յունարէնը եւս ծանր վտանգի տակ կը դասուին: Ինչպէս գիտեք, լեզուի կորուստը կը հանգեցնէ ինքնութեան եւ ամանդական հմտութիւններու կորուստին: Իրօք, ամբողջ ամանդական հմտութիւնները կը կորչին՝ մշակոյթի ոչնչացումով եւ տուեալ լեզուով խօսելու արգելքով: Այս դիտանկիւնէն ելլելով՝ մենք կը խնդրենք ԻԻՆԵՍԿՕ-յի աջակցութիւնը, եւ կը ցանկանք իմանալ, թէ ինչ միջոց պիտի որդեգրուի կրթաթոշակներու համար, որոնցմով մեր ուսուցիչները կարողանան շարունակել գիտելիքներու փոխանցումը: Շնորհակալութիւն»:

Արեւմտեան Հայաստանի խորհրդարանի պատգամաւոր եւ Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային խորհուրդի քարտուղար՝ Տիկին Լիդիա Մարկոսեանի հանդիպումները ժնեւի մէջ

Տիկին Լիդիա Մարկոսեանը Ալբերտ Բ. Բառումէյի հետ

Բնիկ ժողովուրդներու իրաւունքներու Հռչակագրի արեւմտահայերէն օրինակի պաշտօնական յանձնումը՝ բնիկ ժողովուրդներու իրաւունքներու փորձագիտական մեքանիզմի նախագահ Պարոն Ալբերտ Բ. Բառումէյին (Կոնգրի ժողովրդավարական Հանրապետութիւն), ծեռամբ Արեւմտեան Հայաստանի խորհրդարանի պատգամաւոր Տիկին Լիդիա Մարկոսեանի:

Տիկին Լիդիա Մարկոսեանը Ռոնէ Լոնգէյի հետ

Docip-ի որոշում կայացնող ամենաբարձր մարմինը Հիմնարկի խորհուրդն է: Այն պատասխանատու է ֆինանսական պաշարներու եւ իրաւական հարցերու համար: Անոր անդամները մեծ հետաքրքրութիւն կը ցուցաբերեն բնիկներու խնդիրներուն, եւ ծեռք կը բերեն գիտելիքներ անոնց մասնագիտական հմտութիւններուն մասին, որով կը նպաստեն Docip-ի պատշաճ կառավարման:

Բնիկ ժողովուրդներու եւ Արեւմտեան Հայաստանի ժողովուրդի իրաւունքներու Փորձագիտական Մեքանիզմը 11-րորդ նիստ՝ 9-13 Յուլիս 2018 թ.

Ներկայացուած է Արեւմտեան Հայաստանի խորհրդարանի պատգամաւոր եւ Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային խորհուրդի քարտուղար՝ Տիկին Լիդիա Մարկոսեանի կողմէ

Լեզուի Տեսութիւն

Թիրիմացութիւն է կարծել, որ "նախամարդ"-ը դարերու ընթացքին մէկ հնչիւնը մէկ այլ հնչիւնի կապելով բառեր յօրինած է, որոնցմէ լեզու կազմած է, եւ այդ կերպով ալ տարբեր ցամաքամասերու վրայ այլ գոյնի եւ տեսակի մարդիկ ստեղծեր են իրենց իւրայատուկ լեզուները: Ընդհանուր առմամբ լեզուն երկրածին մարդ արարածի ստեղծածը չէ (բացի էսպերանտո շինծու լեզուէն, որ կենսունակ չդարձաւ), այլ երկրի վրայ առաջին արարուած մարդկանց ուսուցանուած է տիեզերական ծագմամբ եւ բարձր գիտելիքներ կրող լուսաւոր մարդկանց կողմէ: Անոնք սկիզբը ձեւաւորած են անկազմ երկիր մոլորակը (Վահագնի երգը ասոր մասին է), ապա եւ երկրի վրայ հիմնած են առաջին քաղաքակրթութիւնը:

Երբ պահանջք ծագած է երկրի վրայ իրենց գործակցող մարդ արարելու՝ ստեղծած են մեր տեսակը (ցորենագոյն-ոսկեգոյնը), որուն սորունցուցած են իրենց տիեզերական լեզուն, անոր փոխանցած են պիտանի գիտելիքներ եւ մեր այրութենը՝ որպէսզի մարդ արարածը կարողանայ ապրիլ ինքնուրոյն, մշակել երկիրը, զարգանայ, ստեղծագործէ եւ զանոնք փոխանցէ յաջորդ սերունդներուն:

Ի հարկէ սուրբ գրոց մէջ կ'ըսուի որ Աստուած արարեց երկիրը, այնտեղ գտնուող ամէն ինչը եւ մարդուն: Սա ճիշդ է, սակայն Աստուած ինքն իր անծայր մեծութեամբ պիտի չիջեւանէր մեր փոքրիկ մոլորակին վրայ եւ այդ գործերը ընէր: Ան իր առաքելները կամ մարգարէները ուղարկած է երկիր՝ ինչպէս եւ Իր Որդին, որպէսզի կատարեն այդ պարտականութիւնները:

Երկրածին մարդիկ զիրենք պայմանականօրէն կոչած են "անգեղ-անգեղ"-ներ՝ այլապէս "հրեշտակներ", "դէւեր", ապա եւ անտեղիօրէն անուաներ են "աստուածներ":

Վերադառնանք լեզուին: Իրապէս երկիր մոլորակի վրայ նախապատմական ժամա-

նակներուն եղած է մէկ ընդհանրական լեզու:

Ինչպէս սուրբ Գրոց մէջ կը յիշատակուի, Բաբելոնի աշտարակաշինութեան տապալման հետեւանքով է որ Մայր լեզուն բաժնուած է այլ "լեզուներու", այսինքն բարբառներու՝ երբ Հայկ նահապետն իր որդիներով եւ ժողովուրդով հեռացեր է Բաբելոնէն ու վերադարձեր է իր պապերու երկիր Հարթ, Հայաստան, պահպանելով Մայր լեզուն: Այս նախապատմական իրողութիւնը տեղի ունեցած է մեր հաշուարկներով մօտ 9.214 թուականին նախքան Քրիստոս, այսինքն մեզմէ շուրջ 11,232 տարի առաջ:

Այդ պակասաւոր բարբառ-լեզուներուն հիմքը հանդիսացած է նոյն Մայր Լեզուն՝ հրեշտակագուններու լեզուն, զոր պահպանած են Հայկ նահապետն ու իր ժառանգորդները, հայերս: Ի հարկէ շատ աղաւաղումներու ենթարկուած է այդ լեզուն մինչեւ մեր օրերը, որոնց պատճառով ալ յառաջացած են հայերէնի բարբառները:

Ներկայիս երկրի այլ տարածքներուն ապրող մեր գոյնի մաշկն ունեցող մարդիկ (ցորենագոյն կամ ոսկեգոյն կոչուած) բոլորն ալ ծագումով Հայկական լեռնաշխարհէն եղած են, եւ իրենց պակասաւոր լեզուներն ալ բնական է որ սնուած են նոյն աղբիւրէն: Իսկ այլ մաշկի գոյն ունեցող երկրածին մարդիկ (դեղնամորթ-արծաթագոյն, սեւամորթ-երկաթագոյն, կարմրամորթ-պղնձագոյն) արարուելով Նոյեան ջրհեղեղէն յետոյ, մեր օրերէն շուրջ 35,000 տարի առաջ՝ ուսուցիչ ունեցած են մեր պապերէն ոմանց, որոնք անոնց համար յատուկ լեզուներ մշակած են Մայր լեզուի հիմքին վրայ: Ըսենք չինարէնի բառերը կազմուած ըլլալով նոյն Մայր լեզուի արմատ բառերէն՝ կը տարբերին իրենց քերականական թեթումներով, բառակազմութեան եղանակով եւ վերջոյթներով:

Ուստի, լեզուներու գիտականօրէն շրջանառուած հանրաժանօթ բաժանումները այնքան ալ հաւաստի եւ հիմնաւորուած չեն:

Սա կը նշանակէ, որ մենք իրաւունք ունինք համեմատելու աշխարհի որեւէ լեզու մէկ այլ "լեզուաւորնտանիքի" խումբի հետ, եւ անոնց մէջ յայտնուող նոյնութիւնները ոչ թէ "պատահական" են կամ "փոխառնուած"՝ այլ հիմնային են: Այս սկզբունքը կիրառելով լեզուաբանութեան մէջ՝ կարող կ'ըլլանք յայտնաբերելու ակադեմիական լեզուաբանութեան համար մութ մնացած բազմաթիւ իրողութիւններու պատասխանները, որոնք նոր լոյս կը սփռեն մեր օգտագործած բառաթիւ բառերու բուն իմաստաբանութեան, կառուցուածքին եւ քերականական շեղումներուն վրայ:

Ի հարկէ այդպիսի համեմատականներ ընելուն պիտի ծառայեն տառադարձութեան օրինաչափութիւնները, որոնք որոնելի եւ գտանելի են որեւէ երկու լեզուներու մէջ զուգահեռներ անցընելով: Ըսենք հայերէնի եւ ֆրանսերէնի մէջ նոյն արմատ բառը կրնայ իմաստափոխուիլ ու տարբեր հնչել, ուստի եւ մեզ շփոթութեան մատնել: Օրինակ հայերէնի "դէ" բառը ֆրանսերէնի մէջ կը հնչէ "դիյէ", եւ կը նշանակէ Աստուած: Ֆրանսերէնը պահպանած է մեր "եւ" երկբարբառի երկրորդ հնչիւնը, իսկ մենք ոչ: Նոյն բառը յոգնակի ձեւին մէջ (դէք ապա եւ դէս), լատիներէն ծագման լեզուներու մէջ դարձեր է "դէուս", "աստուածներ" իմաստով: Այլեւ մեր "Միմօն"-ը եբրայերէնի մէջ կը հնչէ "Շիմօն" (ս>շ անցում): Մեր բառբարներուն մէջ ալ կան նոյնպիսի ձայնադարձութիւններ, օրինակ "հաց"-ը Վանայ բարբառի մէջ կը հնչէ "խաց" (հ>խ անցում): Վրացերէնի մէջ նոյն Վանայ բարբառի "խաց"-ը դարձած է "խաչ" (ց>չ անցում), որ ոչ մէկ կապ ունի հայերէնի "խաչ"-ի հետ: Անոնց մօտ նշանաւոր "խաչափութի"-ն ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ "հաց-փութի", այսինքն "փութի հաց" (փութի մէջ պատրաստուած հաց, փոխանակ թոնիրի), մինչդեռ աղաւաղուելով իմաստափոխուեր է եւ դարձեր "փութի պանիրով հաց": Նաեւ մէկ օրինակ տանք թիւրքերէնէն, երբ հայերէնի գրաբարեան "սեւա" բառը, որ աշխարհաբարեան "սեւ"-ն է, այդ լեզուին մէջ ձեւափոխուած է "սեահ"- "սիահ"-ի (ւ>հ անցում):

Այս որակի անցումները պատահականութիւններ չեն, եւ ցոյց կուտան տուեալ լեզուին մէջ տուեալ տառ-հնչիւնի կրած իմաստը՝ ի զանազանութիւն հայերէնի: Այսինքն տուեալ տառը այդ լեզուի մէջ կը կրէ զուգադրուած հայերէն տառի իմաստաբանութիւնը: Շատ կը կարեւորենք այս երեւոյթը, քանի որ ան բանալին է նաեւ սեպագիր արձանագրութիւնները ճիշդ կարդալու առկա խնդիրներուն:

Զարմանալու շատ առիթներ ունինք ձեզի հետ, նաեւ ցնծութեան պահեր վայելելու՝ եթէ կ'ուզէք անշուշտ:

Մովսէս Անդրանիկի Նաճարեան

Արեւմտեան Հայաստանի

Կրթութեան եւ Գիտութեան Նախարար

Պաշտօնական Լուրեր

Արևմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահ՝ Արմենակ Աբրահամեանը ցավակցական ուղերձ հղած է Ասադին և Դրուզներու առաջնորդին Էս-Սուվեյդայի ահաբեկչութեան հետևանքով զոհերու կապակցութեամբ

Արևմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահ՝ Արմենակ Աբրահամեանը ցավակցական ուղերձ հղած է Սիրիայի նախագահ՝ Պաշար Ալ-Ասադին և Սուրիոյ Դրուզներու համայնքի առաջնորդին Էս-Սուվեյդայի մէջ տեղի ունեցած ահաբեկչութեան հետևանքով աւելի քան 250 զոհերու կապակցութեամբ:

Արմենակ Աբրահամեանը իր խորին վշտակցութիւնը հայտնեց գործընկերոջը Յուլիսի 25-ին ԻՊ-ի կողմէն իրականացուած ահաբեկչական գործողութեան արդյունքով աւելի քան 250 զոհերուն և կրած հսկայական վնասներուն համար:

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Սահմանադրութիւնը

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Սահմանադրութեան հրապարակումէն երկու տարի անց՝ այն այժմ վստահելի գործիք է, որ կ'ամրապնդէ Մարդու Իրաւունքները: Բացի այդ, այն ինչ անհնար էր քանի մը տարի առաջ՝ այժմ ան կը փոխէ իրականութիւնը:

Սա ցոյց կուտայ արդիւնաւետօրէն, որ ժողովուրդի մը կամքը կրնայ յաղթահարել անսահման դժուարութիւններ իր պատմութեան մէջ նոր տեսլական մը ձեռք բերելու, եւ պատրաստելու համար իր ապագան՝ եւ ոչ միայն վերականգնելու անցեալի:

իրականութիւն մը:

Այսպիսով՝ Արեւմտեան Հայաստանի Սահմանադրութիւնը՝ ինչպէս որ պէտք է ըլլար, չէ յենուած ցեղասպանութեան վրայ այլ Հայկականութեան հայեցակարգին վրայ: Այսպիսով ան կը յաղթահարէ իր զոհ ըլլալու հանգամանքը՝ ընդգծելով այն փաստը, որ հայ ժողովուրդը արժէք կը ներկայացնէ Մարդկութեան համար՝ անկախ պատմա-կան ցեղասպանութեան իրողութենէն:

Այս առումով, սա սահմանադրութիւնն է բնիկ ժողովուրդի մը, ով կը պնդէ իր բնութագիրը առանց վախի, քանի որ նոյն ինքը մասնակցած է մշակման բնիկ ժողովուրդներու իրաւունքներու Հռչակագրին՝ որ 2007 թուականին ճանչցուած է ՄԱԿ-ին կողմէ: Թէեւ այս Սահմանադրութիւնը նորօրեայ է՝ բայց արդէն ունի հարուստ պատմութիւն, ինչը լրացուցիչ արժէք է:

Ուստի այս տարեդարձը ցոյց կուտայ առաջընթացի մը առկայութիւնը, ինչը պիտի հանգեցնէ ժողովուրդի մը եւ անոր նախնիներու հողի ազատագրման՝ մէկ կողմէ իրաւական եւ միւս կողմէ ալ ռազմավարական մօտեցմամբ, ամբողջովին յենուելով Միջազգային Իրավունքին վրայ:

Նիկոս Լիւզերոս

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Սահմանադրական Խորհուրդի Նախագահ

ՃԱՆՉՆԱՆՔ ԱՐԵՎՄՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

Վիգեն Կ. Թառնեան

ԳԱԽՈՆԵՐ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹ ՎԱՍԿՈՒՐԱԿԱՆ ՆԱՀԱՆԳԸ

Արեւմտեան Հայաստանի ամենամեծ նահանգներէն մէկն էր Վասպուրականը, որ ունեցած է մեծ կարեւորութիւն Այրարատ նահանգին հետ միասին, որովհետեւ կը գտնուէր երկրի կեդրոնական մասին մէջ: Այս թիւով պիտի խօսինք Վասպուրականի գաւառներուն, գիւղերուն մասին, ուր կը բնակէին մեր մայրաքաղաքը ու նահանգին պատմութեան մասին:

Արծրունեաց տոհմը տէրն ու տիրականն էր Վասպուրականին: Օսմանեան տիրապետութիւնը հաստատուելէ ետք, 1550 թուականէն սկսեալ տեղանուններ սկսան փոխուիլ ու թրքացուիլ: Այսպէս Աղբակը կոչուեցաւ Ալպաք կամ Հեքիարի, Անձրեւացեաց գաւառը կոչուեցաւ Նոր-

տուգ, Արծկէն՝ Ատիլճնազ, Արճէշը՝ Էրճիշ, Բերկրին՝ Պարկիրի, Բուժունիքը՝ Խոշափ, Կառկառը՝ Կես-կես-գալեսի, Գաւաշը, Քեալաշ, Հաղամակերտ՝ քաղաքը Հեքիարի-Պաշքալէ, Մոկքը՝ Մոքրուս, Սիփան լեռը Մուփհան տաղ, Սպարկերտ գաւառը Իսպէթ կամ Սպարկիր, Վարագի վանքը՝ Ետիքիլիսէ, Սեւ կամ Թուխ գետը Գարասու: Վան քաղաքը եւ անոր շրջակայ 76 գիւղերը վիլայէթի մէջ մտնող մէկ վարչական միաւոր էին, ուր իւրաքանչիւր գիւղ ունէր մէկ յատուկ հայ իշխան: Այդ 76 գիւղերէն եւ Վան քաղաքէն դուրս գտնուող գաւառները կը ղեկավարէին թուրք տնօրէններ մուտիւրներ: Վիճակագրութեան համաձայն Վասպուրականը այդ տարիներուն (1850-ական թուականներ) ունէր հետեւեալ գաւառները.

- Բերկրի (Արբերանի) - ունէր 6 հայաբնակ գիւղ, լաւ արօտա-վայրեր
- Ականց (Արճիշահովիտ) - ունէր 24 գիւղ, որոնք կը տարածուէին Վանայ լիճի հիւսիսային կողմը
- Արծկէն (Բզունեաց), Բզունեաց գաւառի մէկ մասն էր - ունէր 17 գիւղ
- Խարապաշէիք (Խլաթ), նախկին Բզունեաց գաւառի մէկ մասն էր - ունէր 12 գիւղ
- Կարճկան (Կորդուք) - ունէր 9 գիւղ
- Մոկք, կը գտնուէր Վանայ լիճի արեւմտեան մասին մէջ - ունէր 52 հայաբնակ գիւղ
- Հիզան (Մասուն) - ունէր 44 հայաբնակ գիւղ
- Կառկառ - ունէր 20 գիւղ
- Գալաշ (Ռշտունիք), կը գտնուէր Վանայ լիճի հարաւային մասին մէջ Աղթամար կղզիի դիմաց - ունէր 32 գիւղ
- Ոստան եւ Հայոց ձոր, կը գտնուէր Ռշտունեաց եւ Տոսպ գաւառներու միջեւ - ունէր 32 գիւղ
- Շատախ կամ Բասեղաշտ, կը գտնուէր Հայոց ձորի եւ Ոստանի մօտ

- Արտոս լեռնէն հարաւ - ունէր 45 գիւղ
- Մամուտանք - ունէր 4 գիւղ

Պատմութիւն

Ք.Ա. 9-րդ դարէն Վասպուրականը Վանի թագաւորութեան կեդրոնական տարածքն էր: Ան ունէր զարգացած արհեստագործութիւն եւ երկրագործութիւն: Ք.Ա. 6-րդ դարէն սկսեալ, երբ կործանած էր ուրարտական թագաւորութիւնը, եւ անոր փլատակներուն վրայ ստեղծուած էր առաջին հայկական պետութիւնը Երուանդունիներու թագաւորութիւնը (Ք.Ա. 580 - 201), Վասպուրականը կը շարունակէ մնալ կեդրոնական նահանգ, իսկ Վանը նորաստեղծ պետութեան մայրաքաղաք: Հայաստանի սատրապութիւնը (Ք.Ա. 522 - 331) Արեւմտեան տիրապետութեան օրօք բաժնուած էր 2 մասի՝ հարաւային, որու կեդրոնը Վան քաղաքն էր, եւ հիւսիսային, որու մայրաքաղաքը Էրեբունին էր: Պետականութեան վերականգնումէն ետք՝ Ք.Ա. 331 թուականին, Երուանդ Գ թագաւորը կը մտադրէ մայրաքաղաքը փոխադրել հիւսիս՝ Արարատեան դաշտ, սակայն Վասպուրականը կը մնայ հայոց թագաւորութեան սահմաններուն մէջ:

Ք.Ա. 189 թուականին Արտաշէս Ա թագաւորը կը հիմնէ Արտաշէսեաններու արքայատոհմը (Ք.Ա. 189 - 1): Ք.Ե. 54 թուականին զայն կը փոխարինէ պարթեւական ծագում ունեցող Արշակունիներու ընտանիքը (Ք.Ե. 66 - 428): Այս ամբողջ ժամանակաշրջանին Վասպուրականը կը մնայ հայոց թագաւորութեան սահմաններուն մէջ: 387 թուականի Հայաստանի առաջին բաժանումէն եւ 428 թուականին մարզպանական Հայաստանի (428-642) հիմնումէն ետք Վասպուրականը որպէս Արծրունի իշխանական տան կալուած, կը շարունակէ մնալ Հայաստանի կազմին մէջ:

Օսմանցիները ի՞նչ "ներդրում" ունեցան մարդկային քաղաքակրթութեան զարգացման երթին

2008 թուականին, Սուրիոյ Մուֆթի Շէյխ Պաղրուդին Հասսունը, Եւրոպական խորհրդարանին մէջ ունեցած իր ելոյթը սկսաւ ընդգծելով թէ մարդկութիւնը ունի բազմաթիւ մշակոյթներ, բայց ունի մէկ քաղաքակրթութիւն՝ Մարդկային Քաղաքակրթութիւնը. Մշակոյթներու բազմազանութիւնն ու տարբերութիւնները պետք է որ հարստացնեն ու զարգացնեն Մարդկութեան ամբողջական քաղաքակրթութիւնը՝ եւ ոչ թէ պատճառ հանդիսանան անոր քայքայման ու կործանման:

Օսմանեան կայսրութիւնը ձեւաւորուեցաւ եւ գոյութիւն ստացաւ բարբարոս խուժան եւ յետամնաց ցեղերու տարածաշրջան կատարած արշաւանքներուն հետեւան-քով, եւ տեղի բնիկ ժողովուրդներու մշա-կոյթները կործանելով ու անոնց մտաւոր եւ հոգեւոր հարստութիւնները ոչնչացնելով:

Օսմանցիները բռնագրաւելով Հայկական լեռնաշխարհն ու միջին արեւելքը, հասնելով մինչեւ Ափրիկէի հիւսիսային ափերը, անոնք ոչ միայն խաւարի եւ տգիտութեան մշակոյթ մը տարածեցին այլեւ եթէ ոչ ամբողջութեամբ, յաջողեցան կործանել տեղի հնագոյն առնուազն հինգ բնիկ ժողովուրդներու մշակութային հարստութիւնը (Հայկական, Յունական, Միջագետքի, Սուրիական եւ Եգիպտական) ապա յաջողեցան կասեցնել եւ նահանջի մղել այդ ողջ բնիկ ժողովուրդներու մարդկութեան շնորհիւ լոյսն ու գիտութիւնը:

Տարածաշրջանի բնիկ ժողովուրդները մարդկային քաղաքակրթութիւնը կերտող հիմնական աղբիւրներէն եղած են հազարամեակներ շարունակ, որոնց լուսաւոր ներդրումներէն ողջ մարդկութիւնը կ'օգտուի մինչեւ այսօր:

Եթէ Օսմանցիներ գոյութիւն չունենային մարդկութեան պատմութեան մէջ՝ մարդկութիւնը այսօր պիտի ունենար այլ իրավիճակ եւ այլ քաղաքակրթական որակ: Մարդկութեան կրած վնասը Օսմանցիներու պատճառով կարելի չէ գնահատել լոյս հողային տարածքներու չափանիշներով:

Ոմանք կրնան առարկել ըսելով, որ մինչ Օսմանցիներ խաւար կը տարածէին՝ Եւրոպան զարթոնքի մէջ էր, յետեւաբար իրապաշտ չէ Օսմանցիներու հասցուցած վնասը ընդհանրացնել ողջ մարդկութեան մասշտապով: Բայց արդէս Եւրոպական զարթոնքը մեծ մասամբ հիմնուած չէ ր արեւելքէն իր ստացած գիտութիւններուն եւ մշակութային ազդեցութիւններուն վրայ, եւ արդէս ի նշքան աւելի փառայեղ պիտի ըլլար թէ՛ Եւրոպայի եւ թէ՛ ողջ մարդկութեան զարթոնքը՝ եթէ շարունակուէր բնիկներու տարածաշրջանի սփռած լոյսի եւ գիտութեան հոսքը աշխարհի չորս ուղղութիւններով:

Արդե՞ս Եւրոպան եւ արեւմուտքը ընդհանրապէս, սպառելով անցեալի զարթոնքի պտուղները՝ կարիքը կը զգայ այսօր նոր Օսմանցիներու գալուստով ձեռք բերելու նոր զարթոնքի մը պտուղները:

Արաբական արածը կ'ըսէ. «Մանկացած մարդը իր հին ծրարները կը պրպտէ»:

ԱՐԵՎՍԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՈՂՋ Է՝ (2)

Արեւմտեան Հայաստանի Հայերուն, Ցեղասպանութենէն փրկուածներու եւ բռնագաղթածներու սերունդներուն, Տառառեալ Հաւուռեան

Միրելի Հայրենակից,

Այս յօդուածի առաջին մասին մէջ (ՀԱՅԵՆԻՔ Թիւ 1, 2 Յուլիս 2018) պարզաբանուած ճշմարտութիւնները կը յանձնենք քու իմացականութեանդ եւ գիտակցութեանդ որպէսզի դուն իմանաս քեզի պատկանող իրաւունքները, բայց նոյն ժամանակ նաեւ որպէսզի իմանաս քու պարտականութիւններդ թէ՛ որպէս ՀԱՅ եւ թէ՛ որպէս իրաւական միակ տերն ու տիրականը քու իրաւունքներուդ, եւ անոնց պաշտպանութեան եւ իրականացման պատասխանատւութիւններդ:

Ոչ մէկ այլ կողմ իրաւական հեղինակութիւն չունի քու իրաւունքներդ պաշտպանելու կամ պահանջելու առումով: Ոչ ներկայ Հայաստանի Հանրապետութիւնը, որ ինչպէս յիշեցինք ան 29 Նոյեմբեր 1920-էն ի վեր ինքզինք իրաւականօրէն մեկուսացուցած է եւ զիջած է ամբողջա-կան Հայաստան Պետութեան բոլոր իրաւունքներէն, եւ ոչ ալ Հայկական աւանդական կուսակցութիւնները որովհետեւ միջազգային դաշտի վրայ պետական իրաւունքները չեն կրնար կուսակցական մակարդակով հետապնդուիլ, այլ միայն պետական մակարդակով: Այդ պատճառով ալ Արեւմտեան Հայաստանի Կառավարութիւնը հիմադրուեցաւ որպէս իրաւականօրէն շարունակողը 1920-ին միջազգային ճանաչում ստացած Հայաստան Պետութեան կառավարութեան: Շարունակող պետութիւններն ու կառավարութիւնները ունին միջազգային օրինական հիմք, եւ ընդունուած են միջազգային ընտանիքին կողմէ՝ որպէս գործառնություններ իրականացող կողմ, այդ պատճառով ալ Արեւմտեան Հայաստանի պաշտօնական պատուիրակութիւնը (եւ ոչ թէ աւանդական կուսակցութիւն մը) կը մասնակցի ՄԱԿ-ի տարբեր յանձնաժողովներու աշխատանքներուն:

Անտեղեակութեան պատճառով՝

1. Շատեր կը կարծեն՝ թէ Հայաստանի Հանրապետութիւնն է որ Արեւմտեան Հայաստանի ազատագրման իրաւական հարցերով կը զբաղի, կամ պիտի զբաղի երբ կարող ըլլայ: Հետեւեալք կը գտնեն, որ պէտք է ազգովին կեդրոնանաք ՆԱՏՈ Հայաստանի Հանրապետութեան հզօրացման հարցին վրայ, որ յետոյ ան ազատագրէ Արեւմտեան Հայաստանը:

Այս շրթայարոյց մտածողութիւնը գլխաւոր հիմքն է տարագիր Հայութեան մեծամասնութեան անտարբերութեան եւ անհոգութեան երեւոյթին Արեւմտեան Հայաստանի ու անոր ազատագրման վերաբերեալ: Իրականութիւնը առկայ է այն յստակ իրողութեան մէջ, որ ներկայ Հայաստանի Հանրապետութիւնը Օսմանեան կայսրութեան լուծին տակ չէ՝ եղած երբեք, ու ցեղասպանութեան չէ՝ ենթարկուած, այլ ըլլալով Ռուսաստանի լուծին տակ ունակութիւն չէ՝ ձեռք բերած նոյնիսկ

ինքնիշխանօրէն մօտեակալու իր իսկ սեփական գոյութեան եւ անվտանգութեան հարցերուն, սկսելով 1918-ի Մայիսի 28-էն երբ Վրաստանէն յետոյ Ատրպէյճանն իր անկախութիւնը հռչակեց, եւ ո՛չ թէ Հայաստանը, ու այդպէս Երեւանը մնալով առանձին միայն Մայիսի 30-ին դաշնակցական կուսակցութիւնը յայտարարութեամբ հանդէս եկաւ իր իշխանութիւնը հաստատելու նպատակով Երեւանի եւ հայկական կարգ մը գաւառներուն վրայ: Ահա այն ինչ որ այս օրերուն կը յիշուի որպէս անկախութիւն: Մինչ Մայիսի 26-ին Հայ մարտիկները Մարդաբաշխ յաղթանակը արձանագրեցին Յունիսի 4-ին այդ նոյն Երեւանի իշխանութիւնը Բաթումիի մէջ թրքական կողմին հետ ստորագրեց այսպէս կոչուած "բարեկամութեան եւ խաղաղութեան պայմանագրութիւն" մը, որու կնքման նախապայմանն էր հրաժարիլ Արեւմտեան Հայաստանի տարածքներուն վերաբերեալ ոեւէ պահանջներու մասին խօսելէ: Ներկայ Հայաստանի Հանրապետութիւնը իրաւայաջողն է այդ առաջին համարուած հանրապետութեան: Միջազգային օրէնքը չի կրնար Հայաստանի Հանրապետութիւնը ընդունիլ որպէս միջազգային օրէնքին ենթակայ իրաւական ներկայացուցիչ, երբ այդ ամէն ինչը կը վերաբերի Արեւմտեան Հայաստանի իրաւունքներուն, որոնց ընդունելի եւ օրինական պահանջատէր ներկայացուցիչները կրնան ըլլալ միայն Արեւմտեան Հայաստանի աշխարհասփիւռ տարագիր Հայութիւնն ու Արեւմտեան Հայաստանի տարածքներուն վրայ ապրող Հայերը:

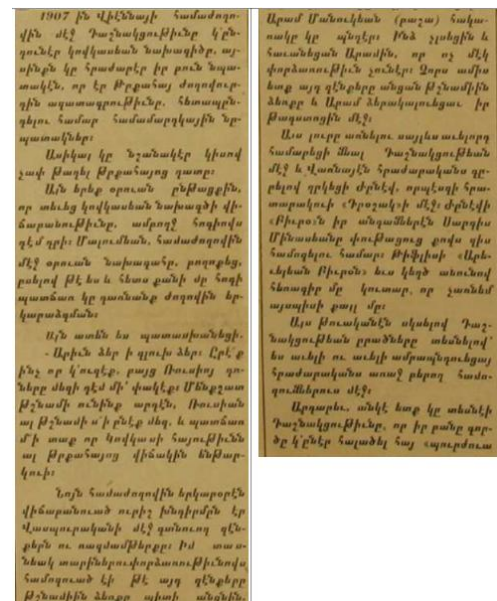
Միւս կողմէ, սկսելով ԱՄՆ-ի նախագահ Վ. Ուիլսոնի 14 սկզբունքներէն, անցնելով Վերսալի խաղաղութեան վեհաժողովի եւ Սան Ռեմոյի Հայաստան պետութեան ճանաչումներով, ապա Սեւրի խաղաղութեան դաշնագիրով եւ Ուիլսոնի իրաւարար վճիռով՝ Հայութեան ձեռք բերած բոլոր իրաւունքները կը վերաբերին Արեւմտեան Հայաստանի ժողովուրդին, քանի որ այդ բոլորը կառուցուած են Օսմանեան կայսրութեան պարտութեան եւ անոր տարածքներուն, ու այդ տարածքներուն վրայ Օսմանեան լուծին տակ տանջուած ժողովուրդներու ապագային վրայ:

Բնաւ սխալ չէ՝ որ ողջ Հայութիւնը այսօր գորաւիք կանգնի Հայաստանի Հանրապետութեան ու մասնակցի անոր հօրացման ու բարգաւաճման նպատակին, բայց ան երբեք պէտք չէ ըլլայ Արեւմտեան Հայաստանի իրաւունքներու մոռացութեան հաշտիւն, կամ տարագիր Հայութեան սին խօստումներ տալով: Արի տուն ծրագիրը անհրաժեշտ է եւ ճիշտ Հայաստանի Հանրապետութենէն արտագաղթած քաղաքացիները ետ երկիր վերադարձնելու համար, բայց թէ նման ծրագիրներով հանդէս գալը Արեւմտեան Հայաստանի տարագիր Հայութեան դիմաց պիտի ունենայ միայն ՄԵԿ խորհուրդ, ՄՈՒՅԷԲ ԶԵՐ ԱՐԵՎՍԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ: Այս մակարդակի ապատեղեկութիւնները

կամայ թէ ակամա համարժեք են դաւաճանութեան:

2. Շատեր կը հաւատան, որ եթէ կան ինչ որ լուրջ քաղաքական քայլեր Արեւմտեան Հայաստանի իրաւունքներու իրականացման ուղիով ապա Հայկական աւանդական կուսակցութիւնները անպայման ներգրաւուած կ'ըլլան այդ աշխատանքներուն մէջ:

Այս մտածողութիւնը նաեւ կուգայ մեր տարագիր Հայութիւնը խոր քաղաքական լճացումի եւ անտեղեակութեան մէջ պահելու հետեւանքէն, որու հիմնական մեղաւորները նոյն այսպէս կոչուած Հայկական աւանդական կուսակցութիւններն են, որոնցմէ մէկն իր Վիեննայի մէջ 1907-ին անցուցած ընդհանուր համագումարին որոշում կայացուց հրաժարուելու Արեւմտեան Հայաստանէն ի նպաստ իրենց բարեկամ Իթթիհատ վէ Թերաքքի կուսակցութեան, եւ այդ պատճառով ալ Զօրավար Անդրանիկը հրաժարեցաւ այդ կուսակցութենէն: Իսկ միւս կուսակցութիւնները տարագիր Հայութեան համայնքներէն ներս հանգիստ զգալով իրենց կուսակցական դիրքերուն վրայ նախընտրեցին բաւարարուիլ Հայապահպանութեան եւ ցեղասպանութեան ճանաչումի խնդիրներով, առանց հետանկարներ ունենալու թէ ո՞ր օրուայ համար հայապահպանում կ'ընեն, կամ ցեղասպանութեան ճանաչումէն յետոյ ինչ քայլերու պատրաստած են իրենց համակիրները, որոնք համակիրներ ըլլալէ առաջ Արեւմտեան Հայաստանի իրաւունքներուն իսկական տերերն են, եւ վստահած են այդ կուսակցութիւններու ղեկավարութեանց, որ համապատասխան ծրագիրներ մշակած ըլլան վերադառնալու համար Հայրենիք:

Զօրավար Անդրանիկի խօսքերը
Բարիք, 8 Ապրիլ 1921-ին՝
Ապագայ թերթի էջերէն

Փոխարենը, Տարագիր Հայութիւնը մնաց իր ազգային հարցերէն լրիւ անտեղեակ, ու դարձաւ **միջկուսակցական կոիւնտէրուն վառելանիւթը** կրկին անգամ գոհ դառնալով:

Անցնելով այս կէտի իրաւական կողմին՝ պետք է իմանալ թէ միջազգային ընտանիքը ժողովուրդներու եւ պետութիւններու ճակատագրական հարցերով կը յարաբերի միայն տուեալ ժողովուրդի **հաւաքական ներկայացուցիչներուն հետ**: Կամ **պետութեան/կառավարութեան մակրոլակով**, կամ ալ առնուազն համազգային եւ ընտրութեամբ ստեղծուած ներկայացուցչական մարմինի մը կարգավիճակով, **բայց երբեք կուսակցականներու հետ**:

3. Հիմա շատեր պիտի ըսեն՝ *ուրեմն Հայերս պետք է ստեղծենք Համազգային Խորհուրդ մը, ինչպէս կ'առաջարկէ Հայաստանի Հանրապետութեան սփիւռքի նախարարութիւնը*:

Անոնք չէ՛ն անդրադառնար, որ Հայաստանի Հանրապետութեան սփիւռքի նախարարութիւնը կ'առաջարկէ **Հայաստանի, Արցախի եւ Սփիւռքի Համազգային Խորհուրդ** մը եւ ո՛չ թէ **Հայաստանի Հանրապետութեան, Արցախի եւ Արեւմտեան Հայաստանի Համազգային Խորհուրդ** մը, կամայ թէ ակամա շահարկելով սփիւռք բարի ներկայացուցած շփոթը: Հայաստանի Հանրապետութեան սփիւռքի նախարարութիւնը ո՛չ մէկ անգամ յստակացուցած է, թէ **ո՞ր սփիւռքի մասին կը խօսի**, տարագիր սփիւռքի թէ Հայաստանի Հանրապետութենէն արտագաղթած քաղաքացիներու սփիւռքի մասին: Այս յստակութիւնը շատ էական է եւ **պատասխանատւութիւն** ընդգրկող հարց մըն է: Ի հարկէ Հայաստանի Հանրապետութեան սփիւռքի նախարարութեան հեղինակութիւնը **սահմանուած է միայն ու միայն Հայաստանի Հանրապետութենէն արտագաղթած քաղաքացիներու շրջանակով**: Սա երբեք չի նշանակեր որ ան պետք չէ՛ համազգային առաջարկներով հանդէս գալ: Ընդհակառակը, ան նոյնիսկ ողջունելի քայլ մը պիտի համարուի Արեւմտեան Հայաստանի Հայութեան կողմէ՝ եթէ նման առաջարկները ըլլան **ճիշդ եւ յստակ ձեւով**: Բսկ ոեւէ խորհուրդ որպէսզի ճշմարտօրէն արժանի՝ եւ իրաւաստօրէն կոչուի **Համազգային** ան պետք է ամբողջացնէ հետեւեալ երեք ոսկէ սկզբունքները.

1. Անուանուի յստակօրէն **Արեւմտեան Հայաստանի, Հայաստանի Հանրապետութեան եւ Արցախի Համազգային Խորհուրդ**:
2. Երեք համահաւասար կողմերէն իւրաքանչիւրը ընտրէ իր ներկայացուցիչներու ցանկը, եւ **ոչ թէ նշանակուին Հայաստանի Հանրապետութեան սփիւռքի նախարարութեան կողմէ**: Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութիւնն այսօր միակ կառոյցն է, որ Արեւմտեան Հայաստանի իրաւունքները կը ներկայացնէ **ՄԱԿ-ի տարբեր յանձնաժողովներէն ներս**, եւ ստանցնած է Արեւմտեան Հայաստանի ներկայացուցիչներու ընտրութեան հարցը համագործակցելով տարագիր Հայութեան քաղաքական կամ

հոգեւոր այլ կարոյցներուն հետ, նաեւ Արեւմտեան Հայաստանի տարածքներուն վրայ ապրող Հայութեան ներկայացուցիչներուն հետ:

3. Նման Համազգային Խորհուրդի մը **օրակարգը պետք է ըլլայ Համազգային, ու շօշափէ համազգային բոլոր հիմնախնդիրները**, որոնց հիմնականներէն է **Արեւմտեան Հայաստանի իրաւունքներու պաշտպանութեան խնդիրը**:

4. Շատերը «Խաղողը Թթու է»-ի հոգեբանութեամբ, յենուելով սեփական ազգի պատմութեան եւ միջազգային օրէնքներուն նկատմամբ իրենց մօտ արմատացած բացարձակ տգիտութեան եւ անտեղեակութեան վրայ, **կը նախընտրեն խուսափիլ Արեւմտեան Հայաստանի ուղղութեամբ որեւէ լուրջ աշխատանք ձեռնարկելէ կամ նոյնիսկ կողմնակի որեւէ չափով մասնակցութիւն ունենալէ**: Պատճառաբանելով, որ այն ինչ մեր ձեռքին ունինք այսօր **իրականութիւն է, իսկ մնացածը լոկ երազանք է**:

Այս կարգի մարդիկ կան եւ միշտ ալ եղած են աշխարհի բոլոր ազգերու եւ ժողովուրդներու մօտ: Երեւոյթը բնական է երբ նման մարդիկ պարզապէս կ'արտայայտեն իրենց սեփական կարծիքը, առանց խաչընդոտելու այլ կարծիք ունեցող մարդկանց գործերուն: Բայց երբ անոնք կը հաւաստին իրենց անկարողութիւնն ու տգիտութիւնը դարձնել պարտադիր օրէնք, ու ըստ այնմ կը սկսին հնարաւոր եւ անհնար բոլոր միջոցներով հակադրուիլ իրենց իսկ սեփական ազգի միւս հատուածին, որ կը ձգտի ազգի իրաւունքները պաշտպանել այդ արդէն կը դառնայ լուրջ երեւոյթ, որուն միայն մեր ազգի թշնամիները կրնան դիմաւորել հրճուակով: Այդ պատճառով իսկ, **մեր ազգի տգիւններուն հասցուցած վնասը տասնեակ անգամ աւելի վատ է, քան թշնամիինը**:

Սոյն գրութեամբ բացայայտելով, լուսաբանելով եւ պարզաբանելով շարք մը կարեւորագոյն բնոյթի շրջոթութիւններու, ապատեղեկութիւններու, շեղումներու եւ խեղումն ու ճշմարտութիւններու մասին Արեւմտեան Հայաստանի տարագիր Հայ անհատը այսուհետ պիտի իմանայ, որ **Արեւմտեան Հայաստանը ոչ միայն ողջ է ու գոյութիւն ունի միջազգային օրէնքի առումով, այլ եւ ենթակայ է վերականգնման ու լիարժէք վերադարձման իր իսկական տէրերուն**: Նաեւ պիտի իմանայ, որ այդ **իսկական տէրը նոյն ինքն է**, որ ողջ դար կը սպասէ առանց իմանալու թէ ինչ կը սպասէ, ու չի գիտեր որ **սպասելու բան չկայ**, ու որ **ինքը պիտի ստանձնէ ամբողջական պատասխանատւութիւնը** այն բոլոր իրաւունքներու վերականգնման եւ Հայրենիքի ազատագրման, **իւրաքանչիւր իր դիրքերէն եւ կարողութեան սահմաններէն ներս**:

Անցեալ դարու 70-ական եւ 80-ական թուականներուն խումբ մը Արեւմտեան Հայաստանի Հայ երիտասարդներ, անդրադառնալով որ եթէ իրենք պատասխանատւութիւն չվերցնեն Հայրենիքի ազատագրման սրբազան նպատակին ո՛չ մէկ ուրիշը պիտի գործի լծուի ու կատարէ պետք եղած աշխատանքը: Այդ օրերուն

աշխարհաքաղաքական իրավիճակին համապատասխան անոնք ընտրեցին զինեալ պայքարը: Այդ օրերուն անոնք եթէ իմանային գոյութիւն ունեցող քաղաքական իրաւունքներու հսկայական հիմքերուն մասին, որոնց միջոցով եւ օգտուելով միջազգային օրէնքի նրբութիւններէն անոնց պայքարը կրնար տարբեր ընթացք ունենալ: Բայց կ'երեւի ամէն ինչ իր ճիշդ ժամանակը ունի:

Այսօր Արեւմտեան Հայաստանի տարագիր Հայութիւնը կարիք չունի զինեալ պայքարի, քանի որ մէկ կողմէ մեր իրաւունքներու հիմքերը բացայայտուած են ու հասանելի մեզի, իսկ միւս կողմէ **ներկայ աշխարհաքաղաքական իրավիճակը լրիւ տարբեր է անցեալէն, եւ այնքան նպաստաւոր աւելի քան որեւէ ուրիշ ժամանակ**:

Կը մնայ մեր **քաղաքական պատրաստակամութիւնը**՝ այն ինչ որ արդէն կայ, եւ **ժողովուրդական լայնածաւալ աջակցութիւնը**՝ որ իր իրաւունքներուն տէր կանգնի ողջ աշխարհի դիմաց:

Իրաւունքներուն տէր կանգնելու առաջին քայլը այն է, որ **իւրաքանչիւր Արեւմտեան Հայաստանի Հայ միջազգային ընտանիքին առջեւ բարձրաձայնէ իր գոյութեան մասին**, ըսելով որ **մենք տակաւին կանք՝ եւ մենք ենք տէրերը Արեւմտեան Հայաստանի իրաւունքներուն**: Այս քայլին իրաւական եւ գործնական միակ ձեւն է՝ գրանցուիլ որպէս **Արեւմտեան Հայաստանի քաղաքացիներ**, ու ձեռք բերել Արեւմտեան Հայաստանի քաղաքացիութեան անձնագիրը:

Այսօր ունինք աւելի քան 25,000 Արեւմտեան Հայաստանի քաղաքացիներ: Այս թիւը մեծ նշանակութիւն ունի՝ բայց ոչ բաւարար: Այս թիւը մենք կարճ ժամանակի մէջ պետք է դարձնենք 500,000 եւ 5,000,000՝ ցոյց տալու ողջ աշխարհին որ համաշխարհային խաղաղութիւնը չ'իրականանար քանի որ միլիոնաւոր Արեւմտեան Հայաստանի Հայեր, ունենալով միջազգային բոլոր իրաւունքները՝ տակաւին **կ'ապրին իրենց նախահայրերու Հայրենիքէն դուրս**: Մեր ժողովուրդի **հաւաքական այս ձայնը որ բարձրացնենք** մեր քանակի բազմութիւնը ցոյց տալով, ան պիտի ունենայ իր պատմական կարեւորութիւնը մեր Հայրենիքի ազատագրման հարցով:

Արեւմտեան Հայաստանի քաղաքացի դառնալը հասանելի է մեր բոլոր հայրենակիցներուն՝ աշխարհի որ ցամաքի վրայ ալ ըլլան անոնք: Սա **նուազագոյն մասնակցութիւն** մըն է, որ իւրաքանչիւր Արեւմտեան Հայաստանի Հայու ազգային պարտքն է ու պարտականութիւնը:

Գառնիկ Մարգիսեան
Արեւմտեան Հայաստանի
Հանրապետութեան Վարչապետ

Արեւմտեան Հայաստանի Տարագիր Հայրութեան ծայրը

Նշմար

ՍՈՒԹԱՆԻ ՄԸ ՈՒՐՈՒԱԿԱՆԸ՝ ԱԹԱԹՈՒՐՔԱԿԷԶ ԷՐՏՈՂԱՆ

ՄԵԹՐ Գ. ՏԷՐՏԵՐԵԱՆ

Չարաչար պարտուած ըլլալով Սուրիոյ դէմ իր շղթայագերծած՝ սուրիական նոր տարածքներ զաւթելու եւ Իսկէնտէրունի զաւթումը մոռցնել տալու, նոր-օսմանեան պատերազմին մէջ, եւ՝ Սուրիոյ եւ Իրաքի դէմ վարձկան ամէն գոյնի օտար ահաբէկիչները հովանաւորելու իր միջազգային ոճրագործութեան մէջ, Էրտողան կը փորձէ յամառօրէն ու պինդգլխութեամբ, իրականացնել իր նոր-օսմանիզմի **քմշանկարը**, եւ մի առ մի կ'այցելէ Օսմանեան Կայսրութեան նախնիին գաղութները, յուսալով հողը պատրաստել, կամ՝ աւելի ճիշդը, Թուրքիոյ բնակչութեան կլլեցնել, թէ մօտալուտ է օսմանեան պետութեան **վերականգնումը**, Աթաթուրքի հիմնած փոքր, **անդամահատուած** հանրապետութեան յաջորդելու համար:

Էրտողանի այցելած վերջին երկիրները եղան՝ Եւրոպայի մէջ, Յունաստանը, իսկ Հիւսիսային Ափրիկէի մէջ՝ Սուտանը, Չատը եւ Թունիսը:

Եթէ նախկին գաղութներու **ապագային** եւ **հակաժողովրդական** իշխանութիւնները, որոշ գրպանի կամ աթոռի շահերով, կրնան «անյիշաչար»ութիւն կեղծել, այդ երկիրներու ժողովուրդներուն եւ ընդդիմադիր կուսակցութիւններուն **պատմական յիշողութեան մէջ** սակայն, դռնուս վառ կը մնան օսմանեան բռնատիրական լուծին չարիքներն ու վնասները: Այսպէս, երբ Էրտողան 2017 թ. Դեկտեմբեր 23-ին Խարթում պիտի այցելէր, Սուտանի մեծագոյն ընդդիմադիր կուսակցութեան՝ «Ալ-Ումմա»ի փոխ-նախագահը՝ Մարիամ Ալ-Մատք Ալ-Մէհտի, Էրտողանէն պահանջեց **նախ** ներողութիւն խնդրել Սուտանի ժողովուրդէն, օսմանեան լուծին պատճառած չարիքներուն եւ վնասներուն համար: Նախորդ օրը արդէն Դեկտեմբեր 22-ին, Միացեալ Էմիրութիւններու արտ-գործնախարար Ապտալա Պըն Ջէյիտ, Թուրքիան ամբաստանած էր Սուլթանմետ մարգարէին ձեռագրերուն ու մասունքներուն գողութեամբ՝ Մետինէ սուրբ քաղաքէն, ձեռամբ՝ Մետինի օսմանեան պահակագունդի հրամանատար Օման

Ֆախրետտին Թիւրիաքան փաշայի... երբ այս փաշան, 9 Յունուար 1919 թուին կը հեռանար Մէլուտ Արաբիայէն, 1918 թ. Հոկտեմբեր 30-ի Մուտրոսի զինադադարի որոշումին համաձայն: Էրտողան հրահանգեց իրեն հլու լրագրողներուն եւ պատմաբաններուն՝ հակադարձել Պըն Ջէյիտի այս ծանրակշիռ ամբաստանութեան: Մի քանի տասնեակ գրիչներ գործադրեցին Էրտողանի հրահանգը: Եւ բոլորը բացի մէկէն, հիմնուած էին այն սուտին վրայ, զոր սորված էին իրենց աշակերտական գրասեղաններուն վրայ, թէ Ֆախրետտին փաշան այդ ձեռագրերն ու մասունքները **ոչ թէ գողցած** էր, այլ **զանոնք փրկած բրիտանացի զինուորներու բռնագրաւումէն...** (Այս նոյն տրամաբանութեամբ ուրեմն, Երիտթուրքերը հայասպանութիւն գործեցին եւ Արեւմտահայաստանը զաւթեցին, Արեւմտահայութիւնը փրկելու համար ռուսական բռնագրաւումէն...): Էրտողան գոհացած էր այս հակադարձութենէն, քանի որ չէր անդրադարձած, որ Մետինի շուրջ պատերազմը տեղի կ'ունենար երբ օսմանեան բանակը Մետինի մէջ շրջապատուած էր ոչ թէ բրիտանական զօրքին, այլ՝ **Շերիֆ Հիւսէյնի յեղափոխականներուն կողմէ...** (Ի դէպ, Էմիր Շերիֆ Հիւսէյն դատապարտեց 1916 թուի իր շրջաբերականով, երիտթուրքերու ռմիրները հայոց դէմ, եւ բոլոր միւս էմիրներուն թելադրեց հոգատար ըլլալ եւ տեղ «Յակոբեան Հայ» գաղթականներուն): Էրտողան չէր անդրադարձած նաեւ, որ երբ «Հիւրիիէթ»ի մէջ Ահմէդ Հաքան կը գրէ հետեւեալ շունչով գրութիւն մը. «Էմիրութիւններուն կողմէ ցուցաբերուած այս կեցուածքը՝ **արաբներու կողմէ թուրքերը կոնակէն դաշունահարելու արարք մըն է...**», կանխաւ խափանած կըլլայ օսմանեան արաբական գաղութներուն վերադառնալու ամէն ուղի...: Ահմէդ Հաքան դպրոցէն սորված է, թէ արաբները Ա. Աշխարհամարտին, գործակցած են Բրիտանիոյ հետ եւ Թուրքիան դաշունահարած՝ կոնակէն: Ան նոյն դպրոցէն սորված է նաեւ, որ հայերն ալ գործակցած են Ռուսաստանի հետ եւ կոնակէն դաշունահարած են Թուրքիան, դաւաճանած են Թուրքիոյ: Թուրք ուսանողները չեն սորված, թէ հայերն ու արաբները տառապած են օսմանեան բռնատիրական լուծէն, ինչ որ բնական պիտի ըլլար որ անոնք գործակցէին օսմանեան պետութեան դէմ պատերազմող պետութիւններուն հետ: Եւ՝ երբ այսպիսի թշնամութեան քարոզչութիւնը կընեն, իրենք **վերաբարձած** կըլլան թշնամութիւնը արաբ եւ թուրք ժողովուրդներուն

միջեւ, եւ անկարելի դարձուցած կըլլան նորօսմանիզմի ծրագրին գործադրութիւնը...: Եւ արդէն, հակառակ Էրտողանի թափած **տունքիշոթեան** ճիգերուն, այսօր մեծապէս ձգտուած են Թուրքիոյ յարաբերութիւնները՝ Սուրիոյ, Իրաքի, Եգիպտոսի, Մէլուտ Արաբիոյ, Էմիրութիւններուն, Լիպիոյ եւ նոյնիսկ Թունիսի հետ: Թուրք հեղինակաւոր պատմաբան Շիւքրի Հանի-Օղլուն, նոյն «Հիւրիիէթ»ին մէջ գրեց. «Շատ մեծ քաղաքական սխալ մը կը գործեն անոնք, որոնք կը կարծեն, թէ Միջին Արեւելքի արաբները մոռցած են օսմանեան պետութեան բռնատիրութիւնը իրենց դէմ, նոյնիսկ յար մը վերջ»: Արդեօք Հանի-Օղլուն կրնա՞յ հաւատալ, թէ մենք արդէն դար մը վերջ, մոռնալու վրայ ենք Արեւմտահայաստանը... բանիւ եւ գործով... գիտութեամբ թէ անգիտութեամբ, մեղա յ... մեղա յ Արաբաւորին: Շիւքրի Հանի-Օղլուի մատնանշած ճշմարտութիւնը հաստատուեցաւ, երբ Էրտողան՝ Իսլամական Երկիրներու Համագործակցութեան Միութեան նախագահի հանգամանքով, եւ օգտագործելով Երուսաղէմը Սիոնիզմի **տարատնկեալ** պետութեան նուիրելու Թրամփի խոստումը, անոր դէմ Իսթանպուլի մէջ, հրաւիրեց արաբիսլամ երկիրներու զագաթաժողով մը, բարձրացնել կարծելով իր ժողովրդականութիւնը այդ երկիրներուն մօտ, յաչս Թրամփի, Եգիպտոսի եւ Մէլուտ Արաբիոյ: Հրապարտուած 53 երկիրներէն միայն 17-ին պետերը ներկայ եղան. միւս 36-ին պետերը չհաւատացին Էրտողանի անկեղծութեան, եւ՝ բացակայեցան ժողովէն, քանի որ Թուրքիա իսլամ երկիրներէն **միակն է**, որ **պորտակապով** կապուած է սիոնական տարատնկութեան պետութեան, եւ Էրտողան ոչ մէկ գործնական քայլ առաւ ԱՄՆ-ի եւ Իսրայէլի նկատմամբ, խզելով իր դիւանագիտական կապերը անոնց հետ, կամ՝ սպառնալով վերջ դնել Թուրքիոյ մէջ ԱՄՆ-ի ռազմախաբիսիւններուն եւ Մալաթիոյ մէջ գործող իսրայէլեան ռատարին...: Բայց Տօն Քիշօթը (Էրտողան) կը շարունակէ իր նոր-օսմանիզմը իրականացնելու ծրագիրը, **արհամարհելով** ռուս-իրանեան ճնշումները՝ զինք տարիամոգելու, որպէսզի հրաժարի իր փայփայած երազէն: Ռուսիա եւ Իրան սխալած են արդեօք, եւ Էրտողան իրաւացիօրէն գրաւ դրած է արաբներու դիմադրականութեան չգոյութեան, եւ՝ ռուս-իրանեան Թուրքիոյ հանդէպ ներկայի հանդուրժողութեան **անսահմանութեան** վրայ...: Արաբներու դիմադրականութեան ցարդ **բացակայութիւնը** տակաւին անոր **չգոյութեան** ապացոյց մը

չէ: Իսկ ռուս-իրանեան ներկայի հանդուրժողականութիւնը **անսահման չէ բնաւ**, այլ **պայմանաւոր** եւ **ժամանակաւոր** միայն: Ռուս-իրանեան կողմին համար կարմիր գիծեր են՝ փանթուրքիզմը եւ նոր-օսմանիզմը: Միայն թէ՛ Ռուսաստան կուզէ զօրաւոր ներկայութիւն ունենալ ոչ միայն Սուրիոյ եւ Սուէզի մէջ, այլեւ՝ **Վոսփորի...**: Եւ այս վերջինին դիմաց՝ Թուրքիա պայման ունի, եւ Հայաստան պարտաւոր է հաւատարիմ մնալու Ռուսաստանին, որպէսզի **այդ պայմանը** չհակասէ Հայաստանի շահերուն...:

Էրտողան վերջերս այցելեց Սուտան, Չատ եւ Թունիս, թրքական մահիկով պաշարելու համար Եգիպտոսն ու Սէուտ Արաբիան... որոնք իր մեծագոյն երկու մրցակիցներն են **Միւնիխական** Արաբ Աշխարհին մէջ:

Ան արդէն, օգտուելով Սէուտ Արաբիոյ եւ Էմիրութիւններու Քաթարի հանդէպ թշնամանքէն, Քաթարի մէջ հաստատեց թրքական ռազմախարիսխ մը՝ 3000 զինուորներով, եւ մօտերս հոն կուարտէ գործարանի մը շինութիւնը՝ տեղւոյն վրայ ռազմական սարքեր արտադրելու համար: Եւ Սուտան այցելութեամբ, 100 տարուան համար վարձու առաւ Սաուաքին կղզին, զայն նկատելով նախկին սեփականութիւնը օսմանեան պետութեան, շեշտելով թէ՛ Սաուաքին կղզին ոչ Սուտանի կը պատկանի եւ ոչ ալ այլ արաբական պետութեան մը: Եւ հոն հաստատեց թրքական երկրորդ ռազմախարիսխ մըն ալ...:

Նախապէս արդէն, օգտագործելով Սոմալի տնտեսական սուր տագնապը, կաշառած էր Սոմալի իշխանութիւնը, եւ հոն հաստատած՝ թրքական 3-րդ ռազմախարիսխ մը՝ Կարմիր Օովի ափին, սպառնալու համար Եգիպտոսի ազգային անվտանգութեան, ապահովելով նաեւ ոչ միայն Չատի, այլեւ նոյնիսկ Թունիսի գործակցութիւնը Թուրքիոյ հետ, մինչդեռ Թունիս նոր ազատագրուած էր օսմանեան ազդեցութենէն, մեկուսացնելով Բալամ Եդֆայրներու Ալ-Նահսա Կուսակցութեան իշխանութիւնը, որ իշխանութիւնը գրաւած էր ապակողմնորոշելով եւ շահագործելով «Արաբական Գարուն» յորջորջուած յեղաշրջումը, որուն ալիքը սկսած էր Թունիսէն... (Բայց արդէն 1987-ին, երբ այս տողերուն հեղինակը Թունիսի մէջ կը մասնակցէր պաղեստինցի գրողներու եւ լրագրողներու 9-րդ համագումարին, մեծ զարմանքով զգացած էր օսմանիզմի եւ իսլամի զօրաւոր ազդեցութիւնը այս երկրին մէջ, քանի որ Թունիս, Հիւսիսային Աֆրիկէի արաբ երկիրներէն այն մէկն էր, որ ուներ նաեւ ազգայնական եւ սոցիալիստական ուղղութեամբ ազդեցիկ կուսակցութիւններ եւ կազմակերպութիւններ, որոնց մեծագոյնն էր երկրի Աշխատաւորական

Կազմակերպութիւններու

Համադաշնակցութիւնը):

Միւս կողմէ, այսօր Սինայի թերակղզիին

մէջ շարունակուող ահաբեկչական գործողութիւնները ֆինանսաւորողն ու ղեկավարողը Էրտողանի Թուրքիան է՝ Եգիպտոսի դէմ: Իսկ Եթովպիան «Վերածնունդ» կոչուած ջրամբարտակով արտայայտուած իր հակա-եգիպտական թշնամանքով Նեղոսի ջուրերուն կապակցութեամբ, կը ղեկավարուի ոչ միայն Թուրքիոյ, այլեւ Բարայէլի կողմէ, քանի որ Նեղոսի ջուրերուն աչք ունէր Պէն Կուրիոն տասնամեակներ առաջ արդէն: Եւ սիոնական դրօշի վերելի եւ վարի կապոյտ գիծերը կը խորհրդանշեն Նեղոսի եւ Եփրատի գետերը, եւ Բարայէլի Քնէսէթի ճակտին գրուած է. «Հայրենիքդ կը տարածուի Նեղոսէն մինչեւ Եփրատ»: Այս նշանաբանին հեղինակն է Պէն Կուրիոն 1948 թուականին, երբ ըսաւ. «Բարայէլի ապագան երաշխաւորելու համար մենք պետք է տիրապէտենք Նեղոսի եւ Եփրատի ջուրերուն»: Եւ սիոնափանթուրքական շահերուն միջեւ պորտակապը կերելի բազմակի երեսակներով...:

Միջանկեալ, հարկ է վերլիշեցնել, թէ՛ Թուրքիոյ պետութիւնը, Բարայէլի եւ ԱՄՆ-ի նման, **տարատնկեալ** պետութիւն մըն է: Այս երեքը հիմնուած են իրենց **գրաւած երկիրներուն բնիկ ժողովուրդներուն արեւան ու գանկերուն վրայ**, եւ անոնց միջեւ **ապահարգանք անկարելիութիւն մըն է**: Անոնք պարտաւոր են իրարու կողքին կենալ, երբ իրենցմէ մէկը դատապարտուի իր **տարատնկեալ** ըլլալուն համար: Միաժամանակ՝ այս երեքին մեծագոյն սպառնալիքը իրարու այն է, թէ պիտի խօսին միւսին **տարատնկեալ** ըլլալուն, բնիկ ժողովուրդը ցեղասպանած ըլլալուն մասին: Սիոնական պետութիւնը եւ ԱՄՆ մինչեւ օրս կը մերժեն ճանչնալ Հայոց Ցեղասպանութիւնը Թուրքիոյ ձեռամբ՝ ինչ վէճ ալ ունենան անոր հետ:

28 Յունիս 2016 թուին, Էրտողան Բարայէլի հետ ստորագրեց բարեկամութեան նոր համաձայնագիր մը՝ **Երուսաղէմի** մէջ, եւ ոչ թէ Թել Ավիւի... (փաստաթուղթին մէջ, որպէս վայր յիշուած է **Երուսաղէմը**): TRT-ի վրայ մրցութեան մը մէջ, Բարայէլի մայրաքաղաքը ո՞րն է հարցումին, ճիշդ պատասխան նկատուեցաւ **Երուսաղէմը**: Էրտողան միակ պետն է իսլամ երկիրներու պետերուն մէջէն, որ արժանացած է ԱՄՆ-ի մէջ սիոնական լոպպիի կողմէ, քաջութեան շքանշանին, որ «**Դաւիթի Սատղ**»ն է: Նախագահ Ապտալա Կիւլի օրով, երբ Էրտողան վարչապետ էր, Թուրքիա իսլամական **միակ երկիրն** էր, որ 2007 թուին արտօնեց Շիմոն Փերեզին ճառախօսել Թուրքիոյ խորհրդարանին մէջ: Թրամփի, Էրտողանի եւ Բարայէլի միջեւ տարակարծութիւնները միայն **երկրորդական** եւ **ժամանակաւոր** կըլլան...: Այս երեքին անսուրբ դաշինքը վերջ կրնայ գտնել միայն ու միայն, երբ ԱՄՆ հրաժարի իմփերիալիզմէն, Թուրքիա հրաժարի փանթուրքիզմէն եւ նոր-օսմանիզմէն, իսկ Հրէութիւնը հրաժարի սիոնիզմէն...:

Տակաւին, Օսմանեան Կայսրութեան նախկին սահմաններու վերականգնումին

մոլուցքով յղիացած Էրտողան կը փորձէ նոյնիսկ վերադառնալ Եւրոպայի մէջ օսմանեան գաղութներուն:

Անոր այցելութիւնը Յունաստան՝ այս նպատակը կը հետապնդէր, պահանջելով **վերատեսութեան** ենթարկել Լոզանի Դաշնագիրը (1923 թ.), Յունաստան-Թուրքիա սահմանին կապակցութեամբ: Միջազգային դէտեր եւ վերլուծաբաններ միանշանակ մեկնաբանութիւն չտուին Էրտողանի այս **անսպասելի** պահանջին: Եթէ ոմանք Տօնքիշօթեան որակեցին զայն, ուրիշներ ալ պնդեցին՝ Էրտողանի **հաւանական վախի** վրայ, թէ՛ **միաբեւեռ** աշխարհակարգէն **բազմաբեւեռի** անցումի ներկայ սրաքաւ ընթացքը կրնայ նաեւ յանգիլ ոչ միայն Սեւրի վերակենդանացման, այլեւ՝ նոր Լոզանի մը, **նոր տարանջատում** մը պարտադրելու համար օսմանեան պետութեան շարունակութիւնը եղող Արդի Թուրքիոյ տարածքին, քանի որ Լոզանը անտեսած էր Սեւրի այն յօդուածները, որոնք կը վերաբերէին Քիւրտիստանի (Յօդ. 62-րդ, 63-րդ եւ 64-րդ) եւ Հայաստանի (Յօդ. 88-րդ, 89-րդ եւ 90-րդ):

Մուսթաֆա Աթաթուրք, Լոզանը **նպաստաւոր** համարած էր թուրքերուն համար, քանի որ ան ոչ միայն գոհ էր որ Լոզան անտեսած էր Քիւրտիստանը եւ Հայաստանը, այլեւ՝ ինք հրաժարած էր իսլամէն եւ օսմանիզմէն (կայսրութեան ծրագրէն): Էրտողան այսօր Լոզանը **աննպաստ** կը համարէ Թուրքիոյ համար, եւ չի հրաժարիր իսլամէն եւ կայսրութենէն: Ան կը հետապնդէ նոր-օսմանիզմի ծրագիր, որպէսզի Լոզանի եւ Արդի Թուրքիոյ դարադարձին (2023 թ.) կարողանայ պահանջել «**Օսմանեան Կայսրութեան հողային ամբողջականութեան սկզբունքին գործադրութիւնը...**»: Էրտողանի այս երազը իրականանալու յոյսի նշոյլն անգամ չունի, քանի որ ասոր դէմ են ոչ միայն Ռուսաստանը՝ առաջին հերթին, այլեւ՝ ԱՄՆ-ը, Եւրոպան, Արաբ-Բալամ Աշխարհը, եւ BRICS-ի միւս երկիրները: Բայց Էրտողան, իր ղեկավարած Թուրքիան կուզէ **սեպել** օսմանեան պետութիւն, որուն շառաւիղն է ինք. այդպիսով կարծելով, թէ՛ կրնայ խափանել Սեւրի վերակենդանացումն ու **նոր** Լոզանի մը գոյառումը, պահանջելով նոյն ատեն **Լոզանի վերատեսութիւնը՝ ի նպաստ իրեն**, եւ յոռեգոյն պարագային, այս **հմայիլով** կը յուսայ վերաշահիլ ժողովրդականութիւն՝ **ներքին ճակատին** վրայ, եւ հաստատել **սուլթանական** միապետական բռնատիրութիւն, մոռցնել տալու համար Մուսթաֆա Աթաթուրքի կիզիչ յիշատակը...:

Բայց մեզի համար ցուատանց հարցումը այն է, թէ ի՞նչ կընէ Հայութիւնը Էրտողանի **վախի** ի տես: Ի՞նչ կընէ Հայութիւնը Սեւրի վերակենդանացման եւ նախագահ Ուիլսոնի իրաւարար վճիռին գործադրութեան համար:

ԱՐԵՎԻԿԱ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ II (Մաս 1)

ՄԱՐԴՈՒ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱՑԻԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ

ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐԸ,

ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Յօդուած 16.

Մարդու արժանապատւոթիւնը, որպէս անոր իրաւունքներուն եւ ազատութիւններուն անքակտելի հիմքը, կը յարգուի եւ կը պաշտպանուի պետութեան կողմէ:

Բոլոր մարդիկ հաւասար են օրէնքի առջեւ:

Խտրականութիւնը՝ կախուած սեռէն, ցեղէն, մաշկի գոյնէն, էթնիկական կամ հասարակական ծագումէն, գենետիկ յատկանիշներէն, լեզուէն, կրօնէն, աշխարհայեացքէն, ազգային փոքրամասնութեան մը պատկանելիութենէն, գոյքային կացութենէն, ծնունդէն, հաշմանդամութենէն, տարիքէն կամ անձնական կամ հասարակական բնոյթի այլ հանգամանքներէն՝ արգիւտած է:

Յօդուած 17.

Իրաքանչիւր ոք ունի կեանքի իրաւունք: Ոչ ոք կրնայ դատաւարտուիլ կամ ենթարկուիլ մահապատիժի:

Յօդուած 18.

Իրաքանչիւր ոք ունի անձնական ազատութեան եւ անձեռնմխելիութեան իրաւունք:

Մարդուն կարելի է ազատութենէն զրկել՝ միայն օրէնքով սահմանուած պարագաներու տակ եւ կարգով:

Օրէնքը կրնայ նախատեսել ազատութենէն զրկում՝ միայն հետեւեալ պարագաներուն.

-երբ անձը դատաւարտուի է յանցագործութիւն կատարելուն համար՝ իրաւասու դատարանի մը կողմէ,

-երբ անձը չէ կատարած դատարանի մը օրինական ուժի մէջ մտած կարգադրութիւնը,

-օրէնքով սահմանուած որոշ պարտականութիւններու կատարումն ապահովելու նպատակով,

-երբ առկայ է յանցագործութիւն կատարած ըլլալու հիմնաւոր կասկած, եւ կամ այդ անհրաժեշտ է կանխելու համար տուեալ անձին կողմէ յանցագործութեան մը կատարումը, կամ զայն կատարելէ ետք անոր փախուստը,

- դատախարակչական նպատակով անչափահասին յանձնելու հսկողութեան, կամ ներկայացնելու իրաւասու այլ մարմինի մը,

-վարակիչ հիւանդութիւններու տարածումը կանխելու նպատակով, կամ հոգեկան հիւանդ, գինեմոլ, թմրամոլ կամ թափառաշրջիկ անձերը՝ հասարակական վտանգը կանխելու նպատակով,

- կանխելու համար անձի մը անօրինական մուտքը Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութիւն, զայն արտաքսելու կամ այլ պետութեան յանձնելու նպատակով:

Ազատութենէն զրկուած իրաքանչիւր անձ՝ իրեն հասկնալի լեզուով անյապաղ կը տեղեկացուի պատճառներուն, իսկ քրեական մեղադրանք ներկայացնելու պարագային՝ նաեւ մեղադրանքին մասին: Ազատութենէն զրկուած իրաքանչիւր անձ իրաւունք ունի ատոր մասին անյապաղ տեղեկացնելու իր կողմէ ընտրուած անձին:

Եթէ ձերբակալուած անձը ձերբակալման պահէն 72 ժամուայ ընթացքին յատարանի որոշմամբ չի կալանաւորուի՝ ապա ան ենթակայ կ'ըլլայ անյապաղ ազատ արձակման:

Իրաքանչիւր ոք ազատութենէն ապօրինի զրկման կամ ապօրինի խուզարկման պարագային՝ իրաւունքն ունի պատճառուած վնասի հատուցման, օրէնքով սահմանուած հիմքերով եւ համապատասխան կարգով: Իրաքանչիւր ոք իր ազատութենէն զրկման կամ խուզարկման պարագային իրաւունքն ունի

վերադաս դատական ատեանին բողոքարկելու եղածի օրինականութիւնն ու հիմնաւորութիւնը:

Մարդուն կարելի չէ ազատութենէն զրկել միայն այն պատճառով, որ ի վիճակի չէ կատարելու իր քաղաքացիական իրաւական պարտականութիւնները:

Մարդուն կարելի չէ խուզարկել այլ կերպով՝ քան օրէնքով սահմանուած պարագաներուն եւ համապատասխան կարգով:

Յօդուած 19.

Ոչ ոք պէտք է ենթարկուի խոշտանգումներու, ինչպէս նաեւ անմարդկային կամ նուաստացնող վերաբերմունքի կամ պատիժի: Ձերբակալուած, կալանաւորուած եւ ազատազրկուած անձերն ունին մարդասիրական վերաբերմունքի եւ արժանապատւութեան յարգման իրաւունք:

Մարդուն կարելի չէ առանց իր համաձայնութեան՝ ենթարկել գիտական, բժշկական եւ այլ փորձերու:

Յօդուած 20.

Իրաքանչիւր ոք, դատական, ինչպէս նաեւ պետական այլ մարմիններու առջեւ իր իրաւունքներու եւ ազատութիւններու իրաւական պաշտպանութեան համար, արդիւնաւետ միջոցներն ունենալու իրաւունքն ունի:

Իրաքանչիւր ոք իր իրաւունքներն ու ազատութիւնները պաշտպանելու իրաւունքն ունի՝ օրէնքով չարգիւտուած բոլոր միջոցներով:

Իրաքանչիւր ոք իրաւունքն ունի օրէնքով սահմանուած հիմքերով եւ իրաւական կարգով՝ ստանալու մարդու իրաւունքներու պաշտպանի աջակցութիւնը՝ իր իրաւունքներն ու ազատութիւնները պաշտպանելու համար:

Իրաքանչիւր ոք Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան միջազգային պայմանագիրներուն համապատասխան իրաւունք ունի իր իրաւունքներու եւ ազատութիւններու հարցով դիմելու մարդու իրաւունքներու եւ ազատութիւններու պաշտպանութեան միջազգային մարմիններուն:

Յօդուած 21.

Իրաքանչիւր ոք իր խախտուած իրաւունքները վերականգնելու, ինչպէս նաեւ իրեն ներկայացուած մեղադրանքի հիմնաւորութիւնը պարզելու համար՝ հաւասարութեան պայմաններով, արդարութեան բոլոր պահանջներու պահպանմամբ, անկախ եւ անկողմնակալ դատարանի կողմէ՝ ողջամիտ ժամկէտի մէջ՝ իր գործի հրապարակային քննութեան իրաւունքն ունի:

Հանրութեան բարիքներու, հասարակական կարգի, պետական անվտանգութեան, դատաւարութեան մասնակիցներու անձնական կեանքի, կամ արդարադատութեան շահերու պաշտպանութեան նկատառումներով՝ դատական վարոյթի կամ անոր մէկ մասի ընթացքին իրաւունքն ունի մասնակցութիւնը ապահովելու լրատուական միջոցներու եւ հասարակութեան ներկայացուցիչներու, նկատի ունենալով որ վարոյթի մէկ մասի ընթացքին կրնայ արգիլուիլ:

Յօդուած 22.

Իրաքանչիւր ոք ունի իրաւաբանական օգնութիւն ստանալու իրաւունք: Օրէնքով նախատեսուած պարագաներուն իրաւաբանական օգնութիւնը ցոյց կը տրուի պետական միջոցներու հաշույն:

Իրաքանչիւր ոք իր ընտրութեամբ պաշտպան ունենալու իրաւունքն ունի՝ ձերբակալման, խափանման միջոցի ընտրութեան, կամ մեղադրանքի առաջադրման պահէն:

Իրաքանչիւր ոք իր նկատմամբ կայացուած դատավճիռը վերանայելու իրաւունքն ունի՝ վերադաս դատարանի կողմէ օրէնքով սահմանուած կարգով:

Իրաքանչիւր դատաւարտեալ ներման կամ նշանակուած պատիժը մեղմացնելու խնդրանքի իրաւունքն ունի:

Տուժողին պատճառուած վնասը կը հատուցուի՝ օրէնքով

սահմանուած կարգով:

Յօդուած 23.

Յանցագործութեան համար մեղադրուողը կը համարուի անմեղ՝ քանի որ անոր մեղաւորութիւնը դեռ ապացուցուած չէ օրէնքով սահմանուած կարգով, դատարանի կողմէ օրինական ուժի մէջ չէ մտած դատավճիռով:

Մեղադրեալը պարտաւոր չէ ապացուցելու իր անմեղութիւնը: Չփարատուած կասկածները կը մեկնաբանուին յօգուտ մեղադրեալի:

Յօդուած 24.

Ոչ որ պարտաւոր է ցուցմունք տալու՝ իր, ամուսինին կամ մերձաւոր ազգականին վերաբերեալ: Օրէնքը կրնայ նախատեսել ցուցմունք տալու պարտականութենէն ազատուելու այլ դէպքեր:

Կ'արգիլուի նշանակել աւելի ծանր պատիժ՝ քան կրնար կիրառուիլ յանցագործութեան կատարման պահին գործող օրէնքով:

Մարդուն կարելի չէ յանցագործութեան համար մեղաւոր ճանչնալ՝ եթէ արարքի կատարման պահուն գործող օրէնքով այն յանցագործութիւն համարուած չէ:

Արարքի պատժելիութիւնը վերացնող կամ պատիժը մեղմացնող օրէնքն ունի յետադարձ ոյժ:

Պատասխանատւութիւնը սահմանող կամ պատասխանատւութիւնը խստացնող օրէնքը յետադարձ ոյժ չունի:

Ոչ որ կրնայ կրկին անգամ դատուիլ՝ նոյն արարքի համար:

Յօդուած 25.

Իրաքանչիւր որ իրաւունք ունի, որ յարգուի իր անձնական ու ընտանեկան կեանքը:

Առանց անձի համաձայնութեան՝ կարելի չէ անոր վերաբերեալ այլ տեղեկութիւններ հաւաքել, պահպանել, օգտագործել կամ տարածել քան նախատեսուած է օրէնքով:

Արգիլուած է անձին վերաբերող տեղեկութիւններու օգտագործումն ու տարածումը՝ եթէ այդ կը հակասէ տեղեկութիւններու հաւաքման նպատակներուն, կամ չէ նախատեսուած օրէնքով:

Իրաքանչիւր որ պետական մարմիններուն մէջ իրեն վերաբերող տեղեկութիւններուն ծանօթանալու իրաւունքն ունի:

Իրաքանչիւր որ իր մասին ոչ հաւաստի տեղեկութիւններու շտկման եւ իր մասին ապօրինի ձեռք բերուած տեղեկութիւններու վերացման իրաւունքն ունի:

Իրաքանչիւր որ նամակագրութեան, հեռախօսային խօսակցութիւններու, փոստային, հեռագրական եւ այլ հաղորդումներու գաղտնիութեան իրաւունքն ունի, ինչը կրնայ սահմանափակուիլ միայն օրէնքով սահմանուած պարագաներուն, եւ իրաւական կարգով, դատարանի որոշմամբ:

Յօդուած 26.

Իրաքանչիւր որ բնակարանի անձեռնմխելիութեան իրաւունքն ունի: Արգիլուած է մարդու կամքին հակառակ մուտք գործել անոր բնակարանը՝ բացառութեամբ օրէնքով նախատեսուած պարագաներուն:

Բնակարանը կրնայ խուզարկուիլ՝ միայն օրէնքով սահմանուած պարագաներուն եւ իրաւական կարգով դատարանի որոշմամբ:

Յօդուած 27.

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան մէջ օրինական հիմքերով գտնուող իրաքանչիւր որ՝ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան տարածքին ազատ տեղաշարժուելու եւ բնակավայր ընտրելու իրաւունքն ունի:

Իրաքանչիւր որ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութենէն դուրս գալու իրաւունքն ունի:

Իրաքանչիւր քաղաքացի, եւ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան մէջ բնակելու իրաւունք ունեցող իրաքանչիւր որ՝ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութիւն վերադառնալու իրաւունքն ունի:

Յօդուած 28.

Իրաքանչիւր որ միտքի, խիղճի եւ կրօնի ազատութեան իրաւունքն ունի: Այս իրաւունքը կ'ընդգրկէ կրօնը կամ համոզմունքները փոխելու ազատութիւնը, եւ զանոնք ինչպէս միայնակ՝ այդպէս ալ այլոց հետ համատեղ քարոզելու, եկեղեցական արարողութիւններու եւ պաշտամունքի այլ ծիսակատարութիւններու միջոցով արտայայտելու ազատութիւնը:

Այս իրաւունքի արտայայտումը կրնայ սահմանափակուիլ միայն օրէնքով՝ եթէ այն անհրաժեշտ է հասարակական անվտանգութեան, առողջութեան, բարոյականութեան կամ այլոց իրաւունքներու եւ ազատութիւններու պաշտպանութեան համար:

Յօդուած 29.

Իրաքանչիւր որ իր կարծիքն ազատ արտայայտելու իրաւունքն ունի: Արգիլուած է մարդուն հարկադրել հրաժարուելու իր կարծիքէն, կամ փոխելու զայն:

Իրաքանչիւր որ խօսքի ազատութեան իրաւունքն ունի, ներառեալ տեղեկութիւններ եւ գաղափարներ փնտրելու, ստանալու եւ տարածելու ազատութիւնը՝ տեղեկատվութեան որեւէ միջոցով, անկախ պետական սահմաններէն:

Լրատուամիջոցներու եւ տեղեկատուական այլ միջոցներու ազատութիւնը երաշխաւորուած է:

Պետութիւնը կ'երաշխաւորէ տեղեկատուական, կրթական, մշակութային եւ ժամանցային բնոյթի հաղորդումներու բազմազանութիւն առաջարկող անկախ հանրային ռադիոյի եւ հեռուստատեսութեան առկայութիւնը եւ գործունէութիւնը:

Յօդուած 30.

Իրաքանչիւր որ իրաւունքն ունի իր անձնական կամ հասարակական շահերու պաշտպանութեան նկատառումներով դիմումներ կամ առաջարկութիւններ ներկայացնելու իրաւասու պետական մարմիններուն եւ պաշտօնատար անձանց՝ եւ ողջամիտ ժամկէտի մէջ պատշաճ պատասխան ստանալու:

Յօդուած 31.

Իրաքանչիւր որ այլ անձանց հետ միաւորումներ կազմելու իրաւունքն ունի, որոնց շարքին՝ արհեստակցական միութիւններ կազմելու եւ անոնց անդամագրուելու իրաւունքը:

Իրաքանչիւր քաղաքացի այլ քաղաքացիներու հետ միութիւններ ու միաւորումներ ստեղծելու եւ անոնց անդամագրուելու իրաւունքն ունի:

Մարդուն կարելի չէ հարկադրել անդամագրուելու որեւէ միութեան կամ միաւորման:

Միաւորումներու գործունէութիւնը կրնայ կասեցուիլ կամ արգիլուիլ՝ միայն օրէնքով նախատեսուած պարագաներուն, դատական կարգով:

Յօդուած 32.

Իրաքանչիւր որ ունի խաղաղ, առանց զենքի հաւաքներ իրականացնելու իրաւունք:

Զինուած ուժերուն, ոստիկանութեան, ազգային անվտանգութեան, դատախազութեան մարմիններու ծառայողներուն, ինչպէս նաեւ դատաւորներուն եւ սահմանադրական դատարանի անդամներուն կողմէ այդ իրաւունքներու իրականացման սահմանափակումները կրնան նախատեսուիլ միայն օրէնքով:

Յօդուած 33.

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան մէջ տասնեւութ տարեկանը ամբողջացուցած քաղաքացիներն ունին ընտրելու եւ հանրաքուէներուն մասնակցելու իրաւունքը, ինչպէս նաեւ պետական կառավարմանը մասնակցելու իրաւունքը:

Օրէնքով կրնայ սահմանուիլ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացիութիւն չունեցող անձերու ընտրութիւններուն եւ հանրաքուէներուն մասնակցելու իրաւունքը:

Ընտրել եւ ընտրուիլ չեն կրնար դատարանի վճիռով անգործունակ ճանչցուած, ինչպէս նաեւ օրինական ուժի մէջ մտած դատավճիռով ազատազրկման դատապարտուած եւ պատիժը կրող քաղաքացիները:

պարագաներուն:

Երկքաղաքացիութիւն ունեցող անձերու իրաւունքները եւ պարտականութիւնները սահմանուած են օրէնքով:

Գլուխ II (Մաս 2)-ը կը հրապարակուի հաջորդ թիւով:

Կցում Փաստաթուղթեր

(Traité de collaboration arméno-kurde de 1927)

ACCORD KURDO-ARMÉNIEN, 1927

TRAITÉ
Conclu entre le Parti Révolutionnaire Arménien
DASHAKATSOURIOUN et la Ligue Nationale
Kurde "BOYBOUN"

Les hautes parties contractantes,
Messieurs Yahan Paparian, délégué-plénipotentiaire du parti
Dashakatsouroun d'une part, et
Messieurs Chaikh Ali Riza Xfendi de Palou, Dr. Chukri
Selhan Bey, Monastapha Chahin Bey - chef du tribu Barani, Hefjo
Agha - chef du tribu Hawirkan, Emin Agha - chef du tribu Haman,
Kerim Rustem Bey de Souleymani, Memich Selim Bey de Van, et
Djeladet Ali Bey Bedr-Khan, tous membres du comité central de
la Ligue Nationale Kurde "Boyboum" d'autre part,
Considérant les vifs sentiments fraternels que les deux
peuples nourrissent à l'égard l'un à l'autre. Persuadés de
l'importance nécessaire d'une collaboration des deux races
ariennes, afin de garantir leur existence respective. Vu la
communauté des aspirations nationales et d'indépendance poli-
tique dont les deux nations sont animées.
Ont conclu le présent traité politique et militaire et sont
convenus des dispositions suivantes:-

Art.1.- Les deux parties reconnaissent réciproquement leur droits
d'indépendance en Kurdistan et de l'Arménie Unifiée s'engagent
mutuellement de se secourir par tous les moyens, pour la
défense de ces droits.

Art.2.- Les deux parties, sans distinction de territoires survenant

-2-

a l'Arménie ou au Kurdistan, poursuivront la lutte contre l'ennemi
commun ayant comme but la libération des deux pays.

La délimitation des frontières entre deux nations aura lieu
d'après les principes suivants:-

1.- Le nombre des populations indigènes Kurde et Arméniennes d'avant
guerre (1914) servira de base pour cette délimitation.

2.- Tout en prenant en considération les principes ethniques et
juridiques proclamés par le Traité de Sèvres, l'article 89 de
ce traité qui attribua les vilayets de Van, Bitlis et Erzeroum
à l'Arménie, et nul et non avenu, cependant les deux parties
reconnaissent leur droits respectifs sur les susdites vilayets.

3.- Dans la délimitation des frontières les parties doivent tenir
compte également des intérêts politique, économiques et de la
défense naturelle des deux pays respectifs.

Art.3.- Le présent traité étant un pacte d'alliance offensive et défensive
entre deux parties contractantes contre l'ennemi commun l'élément
kurdo-turcoman, les parties s'engagent, sans d'une agression
dirigée contre l'un et l'autre pays espérant ou conjointement, de
s'entraider afin de la repousser.

Les deux parties combatteront collectivement toute initiative
du gouvernement Turque, visant à dépeupler leurs territoires comme
par des éléments étrangers.

Art.4.- Les parties s'engagent de mener une propagande efficace orale
ou écrite, pour propager l'idée de la coopération Arméno-Kurde
et de l'embrasement, dans chacun des deux peuples.

Art.5.- Le parti Dashakatsouroun s'engage de faire par ses organes
appropriés la propagande en faveur de la cause Kurde auprès des
cercles politiques et opinions publiques d'Europe et d'Amérique

Art.2.- B.- Tout en prenant en considération les principes ethniques et juridiques proclamés par le Traité de Sèvres, l'article 89 de ce traité qui attribua les vilayets de Van, Bitlis et Erzeroum à l'Arménie, et nul et non avenu, cependant les deux parties, reconnaissent leur droits respectifs sur les susdites vilayets.

Յօդ.2.- Բ.- Հաշուի առնելով Մեւրի դաշնագիրով հռչակուած Էթնիկ եւ իրաւական սկզբունքները, այս պայմանագրի 89-րդ յօդուածը, որ Վանի Բիթլիսի եւ Էրզրումի վիլայէթները Հայաստանի մաս կը համարէ, թէ անիմաստ է եւ թէ անվաւեր երբ երկու կողմերը կը ճանչնան իրենց իրաւունքները, վերը նշուած վիլայէթներուն նկատմամբ:

Շարունակութիւն

ԽՍՏԱԳՐԱԿԱՆ-ի շարունակութիւնը առաջին էջէն

մտայնութիւնը անոնց, որոնք **Մեւրի դաշնագիրը մէկ ձեռքով մերժելէ ետք՝ զայն կը շարունակեն պահանջել իրենց միւս ձեռքով**, մինչդեռ շատ տրամաբանական պիտի ըլլար Մեւրի դաշնագիրով ապահովուած **մեր իրաւունքներուն պաշտպանութիւնը յանձնել Թրքահայոց միակ ներկայացուցիչը եղող Ազգային Պատուիրակութեան:**

Աղէքսանդրաբոլի դաշնագրութեան օրը Երեւանի դաշնակցական կառավարութիւնը եթէ ինքն իրեն իրաւունք կուտար նկատելու ամբողջական Հայաստանի կառավարութիւն՝ դաշնագրութեան օրէն ետք այլեւս գործնականապէս կը դադրէր այդ հանգամանքը ունենալէ, եթէ նոյնիսկ հակառակ Հայ պօլշէիք կառավարութեան մը հաստատուած ըլլալուն՝ շարունակէր իր գոյութիւնը պահել Հայաստանի մէկ անկիւնին կամ օտար հողի վրայ:

Մինչդեռ մենք գիտենք որ դաշնակցական վերջին դահլիճն էր որ Վրացեանի բերնով հռչակեց պօլշէիկեան իշխանութիւն, եւ անկէ ետք քաշուեցաւ՝ այդպէս լուծարելով ինքզինք:

Շատ լսեցինք Ատրբէյճանի ազգայնական եւ Քերէնսկիի չափաւոր կառավարութիւններուն եւ արտասահմանի անոնց ներկայացուցիչներուն բաղդատութիւնը Հայկական Հանրապետութեան նախկին պատուիրակութեան եւ իբրեւ թէ անոր ներկայացուցած անգոյ կառավարութեան մը հետ: Ազգայնական Ատրբէյճանը եւ Քերէնսկիի իրապէս ըմբոստ կառավարութիւններ էին, եւ պօլշէիքներու հետ քօպիսիօն չէին կազմած, ինչպէս ըրաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Պետք չէ մոռնալ մանաւանդ որ, Ատրբէյճանի եւ Ռուսիոյ հակապօլշէիք տարրերը իրենց դատը ունէին միմիայն Ռուսիոյ հողին վրայ, մինչդեռ Հայկական տաղը կը գտնուի Ռուսիոյ հողէն դուրս: Հայկական Հանրապետութեան նախորդ պատուիրակութիւնը եթէ շարունակէ իր գոյութիւնը պահել՝ ծառայութիւն մը չի մատուցեր Ռուսահայերուն, որոնց ֆիզիզական գոյութեան մտահոգութիւնը կը պահանջէ որ ըմբոստ կառավարութեան մը խօսքը չըլլայ Ռուսահայաստանէն ներս, **իսկ Թրքահայաստանի համար անիկա այլեւս ո՛րէն հանգամանք չի ներկայացներ, իբրեւ ներկայացուցիչ կառավարութեան մը, որ ինքզինք լուծելէ առաջ ուրացաւ Թրքահայ դատը:**

Այդ կառավարութիւնը նոյն իսկ ինքզինք չլուծարած՝ Պ. Օհանջանեանի բերնով ըսած էր, Հոկտ. 29 թուակիր պաշտօնագրի մը մէջ, թէ այլեւս պատուիրակութիւններու հարկ չկայ, քանի որ Մեւրի դաշնագիրը ստորագրուած է և Միացեալ Հայաստանի կառավարութիւնը դաշնակիցներու մօտ պիտի ունենայ դիւանագիտական ներկայացուցիչներ:

Միացեալ Հայաստանն այսօր հոգ չէ թէ իր Ռուսահայ օղակը առժամաբար կորսնցուցած է, իսկ բուն **Թրքահայ դատը կը ներկայացուի Ազգային Պատուիրակութեան կողմէ, որուն յարգելի նախագահին (Պօղոս Նուպար Փաշային) հանդէպ իր վստահութիւնը կրկնած է Ամենայն Հայոց Հայրապետը իր վերջին կոնդակով, և որուն հետեւած քաղաքականութիւնը վաւերացուցած են Պօլսոյ և Կիլիկիոյ ազգային իշխանութիւնները:**

Ուրեմն եթէ այսօր կայ մարմին մը որ իրաւունքն ու իրաւասութիւնն ունի խօսելու յանուն Մեւրի դաշնագրի՝ Ազգային Պատուիրակութիւնն է, այն որմէ դուրս կատարուած բոլոր ձեռնարկներն ու ջանքերը միայն վնասակար կրնան ըլլալ մեր դատին համար:

Չորեքշաբթի, 01 Օգոստոս 2018 - Թիւ 2

Հրատարակչություն՝

Արեւմտեան Հայաստանի
Ուսումնասիրութիւններու Կեդրոնի

Հետադարձ կապ
mfa@warmeniagov.com